

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Сороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

«21» лютого 2026 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 073 «Менеджмент»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Медвідь Анні Миколаївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи Напрями покращення фінансового стану підприємства, на прикладі
ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

Керівник роботи Гарматюк Оксана Олегівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «21» лютого 2026 року № 4/9-38

2. Термін подання студентом завершеної роботи 8 червня 2026 р.

3. Вихідні дані до роботи Статут, дані надання телекомунікаційних послуг компанії,
баланси, звіти про фінансові результати, інша документація підприємства

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ. Розділ 1. Теоретичні основи фінансового стану підприємства

Розділ 2. Аналіз фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

Розділ 3. Шляхи покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

Розділ 4. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці. Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Динаміка виробництва окремих видів продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у
натуральному вираженні, Структура обсягів реалізації продукції, Динаміка активів,

Структура капіталу, Значення показників фінансової стійкості, Динаміка показників

фінансової стійкості, Динаміка показників ліквідності підприємства, Динаміка показників

рентабельності, Витрати на придбання обладнання для виробництва згущеного молока,

Обчислення прогнозованої величини прибутку, Показники економічної ефективності,

Вартість пропонованого обладнання, Розрахунок прогнозованої величини прибутку,

Показники економічної ефективності виробництва сирків плавлених ПрАТ

«Тернопільський молокозавод»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	Окіпний І.Б., к.т.н., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	1.03.2026 р.	виконано
2	Розділ 1 Теоретичні основи фінансового стану підприємства	25.03. 2026 р.	виконано
3	Розділ 2 Аналіз фінансового стану ПРАТ «Тернопільський молокозавод»	25.04.2026 р.	виконано
4	Розділ 3 Шляхи покращення фінансового стану ПРАТ «Тернопільський молокозавод»	25.05. 2026 р.	виконано
5	Розділ 4 Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	31.05.2026 р.	виконано
6	Висновки	1.06.2026 р.	виконано
7	Бібліографія	2.06.2026 р.	виконано

Студент

(підпис)

Медвідь А.М.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Гарматюк О.О.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Медвідь А. М. Напрями покращення фінансового стану підприємства, на прикладі ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

Кваліфікаційна робота бакалавра: 65 сторінок, 19 рисунків, 11 таблиць, 22 літературних джерела.

Об'єкт дослідження – існуючий фінансовий стан ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Предмет дослідження - процес формування фінансового стану підприємства та чинники, що впливають на нього.

Мета роботи - розроблення шляхів покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Методи дослідження: порівняння, графічний, аналізу, синтезу, абстрагування, системного підходу.

У роботі розроблено напрями покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод». У ній запропоновано заходи з покращення фінансового стану підприємства шляхом впровадження виробництва згущеного молока та плавлених сирків.

Результати кваліфікаційної роботи можуть бути впроваджені у діяльності ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, показники фінансового стану, оцінка фінансового стану, шляхи покращення фінансового стану.

SUMMARY

Medvid A. Areas for improving the financial condition of an enterprise (case study: PJSC «Ternopil Dairy Plant»).

Bachelor's qualification work: 65 pages, 19 figures, 11 tables, 22 literary sources.

The object of the study is the current financial condition of PrJSC «Ternopil Dairy Plant».

The subject of the study is the process of forming the financial condition of the enterprise and the factors influencing it.

The aim of the work is to develop ways to improve the financial condition of PrJSC «Ternopil Dairy Plant».

Research methods: comparison, graphic, analysis, synthesis, abstraction, system approach.

The work develops directions for improving the financial condition of PrJSC "Ternopil Dairy Plant". It proposes measures to improve the financial condition of the enterprise by introducing the production of condensed milk and processed cheeses.

The results of the qualification work can be implemented in the activities of PrJSC «Ternopil Dairy Plant».

Keywords: financial condition of the enterprise, indicators of financial condition, assessment of financial condition, ways to improve financial condition.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ	
ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1 Сутність фінансового стану підприємства та підходи до його оцінювання...	9
1.2 Чинники, що впливають на формування фінансового стану.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ	
МОЛОКОЗАВОД».....	19
2.1 Характеристика діяльності досліджуваного молокозаводу.....	19
2.2 Оцінювання показників фінансового стану підприємства.....	27
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ	
«ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД».....	39
3.1 Заходи з покращення фінансового стану шляхом впровадження виробництва згущеного молока.....	39
3.2 Виробництво плавлених сирків як напрям покращення фінансового стану	
ПрАТ «Тернопільський молокозавод».....	47
РОЗДІЛ 4 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ.....	
4.1 Долікарська допомога при переломах.....	54
4.2 Естетичні фактори виробничого середовища та їх вплив на працівників....	56
ВИСНОВКИ.....	60
БІБЛІОГРАФІЯ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У процесі стабільного функціонування підприємства важлива роль належить здійсненню заходів щодо покращення його фінансового стану. Завдяки стійкому фінансовому стану виробнича компанія здатна своєчасно виконувати свої зобов'язання, а також ефективно використовувати наявний капітал задля отримання достатнього рівня прибутку. Отже, зміцнення фінансового стану є свідченням процесу зростання платоспроможності, фінансової стійкості й ліквідності.

Завдяки покращенню показників фінансових показників також забезпечуються умови для впровадження інновацій і розширення виробництва. Достатність необхідного обсягу власних фінансових ресурсів дає змогу компанії вкладати кошти у модернізацію обладнання, зростання якості продукції, впровадження нових технологій та інші сфери. Слід зауважити, що потенційні кредитори й інвестори надають перевагу тим суб'єктам господарювання, що є більш фінансово стійкими.

Об'єкт дослідження – існуючий фінансовий стан ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Предмет дослідження - процес формування фінансового стану підприємства та чинники, що впливають на нього.

Мета роботи - розроблення шляхів покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

У роботі поставлені наступні **завдання дослідження**:

- дослідити теоретичні основи фінансового стану підприємства;
- провести аналіз фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод»;
- розробити пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємства, діяльність якого досліджується у роботі.

Методи дослідження: порівняння, графічний, аналізу, синтезу,

абстрагування, системного підходу.

Практичне значення результатів роботи полягає у тому, що у діяльності ПрАТ «Тернопільський молокозавод» можуть бути впроваджені запропоновані заходи щодо покращення фінансового стану підприємства шляхом впровадження виробництва згущеного молока та плавлених сирків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність фінансового стану підприємства та підходи до його оцінювання

У науковій літературі виділяється велика кількість різних теоретичних підходів до визначення сутності поняття «фінансовий стан підприємства». Зокрема, дослідники розглядають його як економічну категорію, сукупність визначених показників, комплексне поняття, фінансову спроможність, характеристику певних сторін фінансово-господарської діяльності тощо. Сукрушева Г.О. і Ластович І.О. вважають, що сутність оцінювання фінансового стану компанії полягає в отриманні достовірної, повної, своєчасної інформації, що висвітлює її фінансові можливості та дозволяє визначити потенційні зміни, фактори впливу й тенденцій подальшого розвитку [1]. Згідно позиції Яцух О.О. і Захарової Н.Ю. [2], роль оцінювання фінансового стану підприємства полягає у наступному (рис. 1.1).

Науковці Коломієць Н. О., Коломієць О. П. та Павліченко В. М. зазначають, що фінансовий стан доцільно розглядати як спроможність (здатність) підприємства фінансувати його діяльність. Він відзначається ступенем забезпеченості фінансовими ресурсами, що необхідні компанії для її нормального функціонування, а також доцільністю їх розміщення, ефективністю використання цих ресурсів, платоспроможністю, фінансовою стійкістю, а також фінансовими взаємовідносинами, що формуються із іншими юридичними й фізичними особами [3].

Марусяк Н. Л. та Рачинський М. А. розглядають фінансовий стан підприємства як складне поняття, що є результатом взаємодії різноманітних фінансових відносин. Воно відображає якість операційної і фінансової діяльності підприємства й може бути представлене системою певних показників, що вказують на особливості наявності, розподілу та використання фінансових

ресурсів [4].

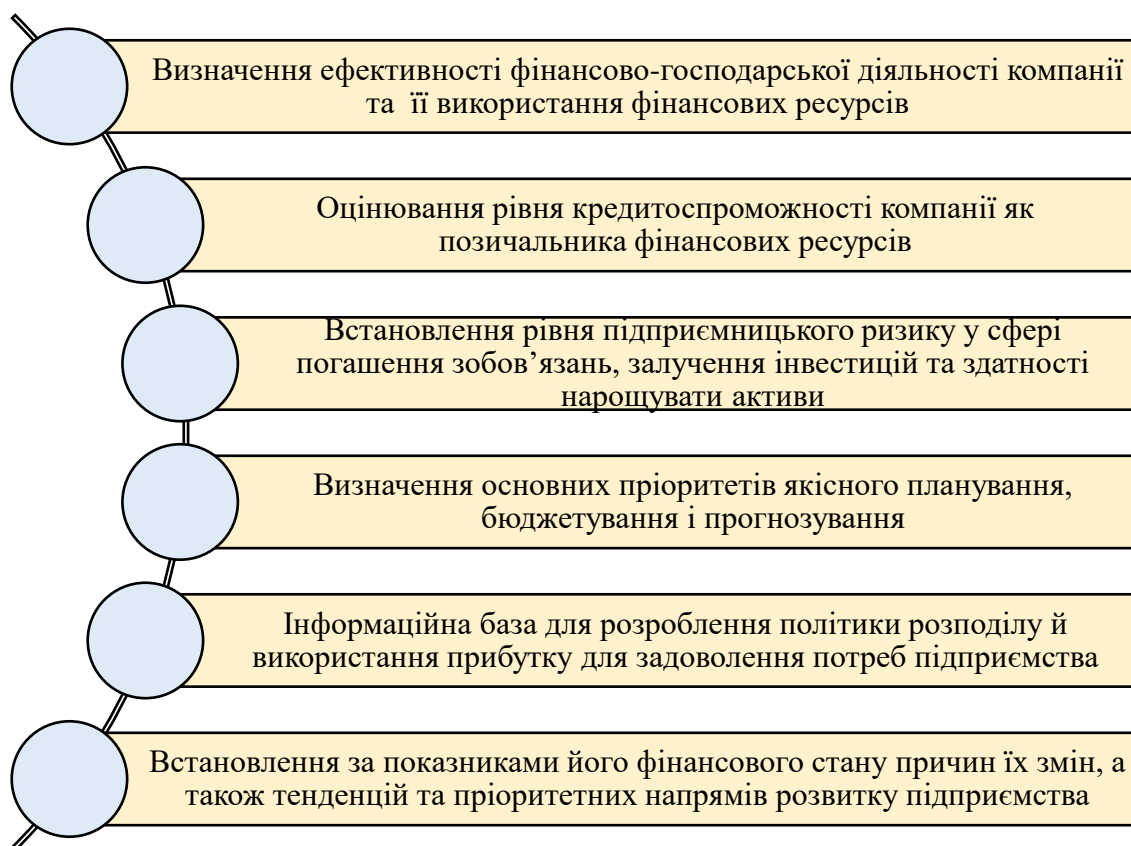

Рисунок 1.1 - Роль оцінювання фінансового стану підприємства
(сформовано автором на базі [4])

Оцінка фінансового стану покликана надати інформацію щодо обсягів, структури пасивів й активів підприємства, вона також включає обчислення показників рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості тощо. При цьому вибір конкретних показників зумовлений метою і завданнями аналізу. Оцінювання поточного фінансового стану може включати його прогнозування на майбутнє, врахування напрямів розвитку підприємства і допомагати у виявленні існуючих недоліків у функціонуванні підприємства. Об'єктивне здійснення оцінки фінансового стану базується на застосуванні системи показників, що комплексно й детально характеризують економічне становище підприємства [4].

Корбутяк А. Г. і Бута М. М. у результаті дослідження сутності поняття «фінансовий стан», а також аналізу наукових поглядів щодо його визначення,

запропонували концептуальні основи цього поняття, наведені на рис. 1.2.

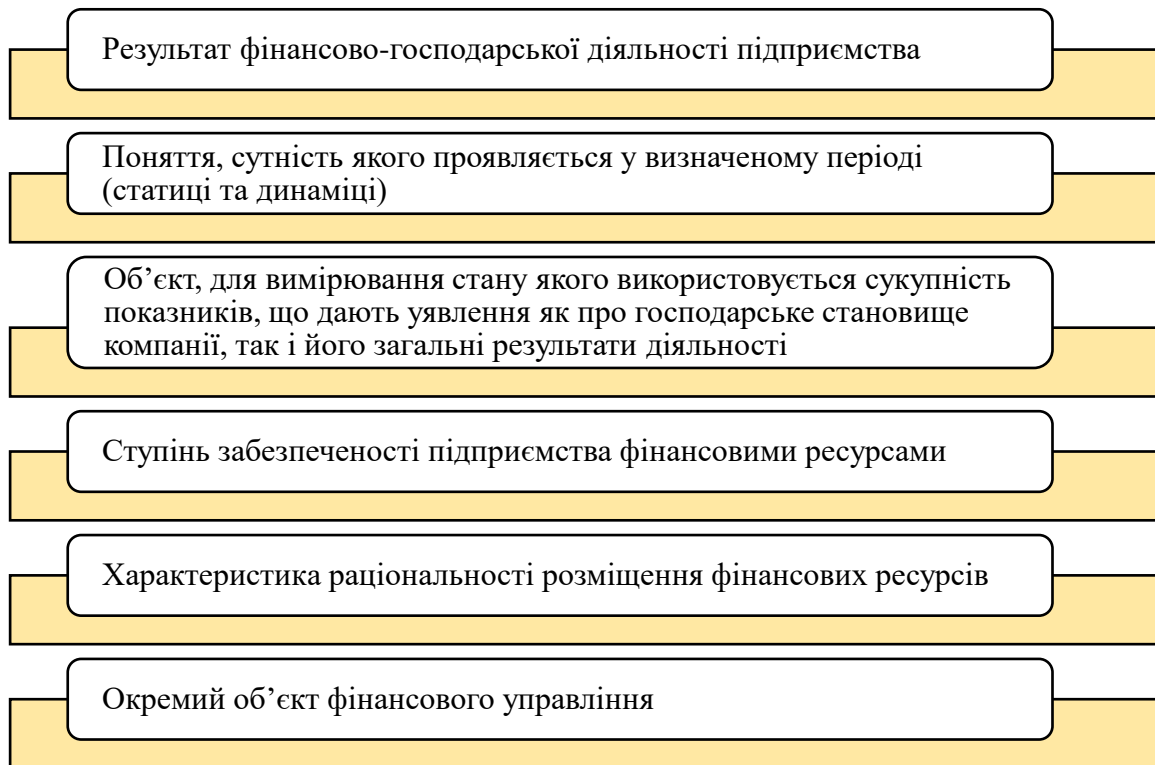

Рисунок 1.2 - Концептуальні основи поняття «фінансовий стан підприємства»
(побудовано автором за даними джерела [5])

Дослідники зазначають, що об'єктом фінансового аналізу при цьому можуть виступати не лише підприємство, але й такі об'єкти як структурний підрозділ чи господарська операція. Суб'єктами аналізу при цьому є користувачі фінансової інформації, яка стосується діяльності підприємства, що зацікавлені в її отриманні. Завдяки оцінці фінансового стану підприємства апарат його управління може своєчасно та дієво вирішувати питання, що стосуються планування економічної діяльності, процесів формування і використання фінансових ресурсів, а поліпшення їх поточного руху. На базі цього здійснюється фінансове забезпечення як стратегії, так і тактики діяльності підприємства [1].

Яцух О.О. та Захарова Н.Ю., і результаті проведення узагальнення різноманітних трактувань до визначення сутності фінансового стану

підприємства, виділили декілька основних підходів (рис. 1.3).

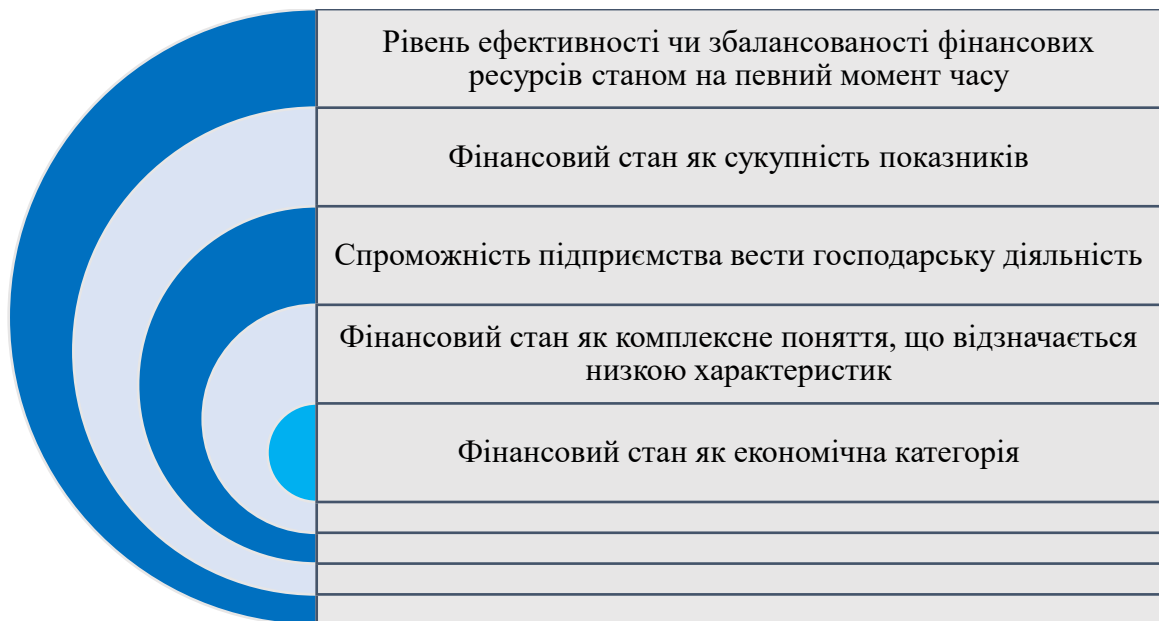

Рисунок 1.3 - Основні підходи до визначення фінансового стану підприємства (сформовано автором за [5])

Оцінювання фінансового стану підприємства є надзвичайно важливою в умовах ринкових відносин і служить основою прийняття рішень для забезпечення високого рівня його конкуретоспроможності, надійності і фінансової стабільності. Значною мірою на сучасному етапі зростає потреба у здійсненні аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. Наявність оптимального фінансового стану підприємства значно зумовлений рівнем стійкості фінансової системи підприємства до наявності змін існуючих та виникнення нових зовнішніх та внутрішніх чинників, а це зумовлює необхідність проведення регулярного його оцінювання та вироблення шляхів зростання ефективності роботи. Адже, аналіз фінансового стану компанії – один із найважливіших для прорахунку можливих варіантів дій, які спрямовані з метою поліпшення функціонування підприємства [1].

Порядок оцінки фінансового стану підприємства, висвітлений науковцями Яцух О.О. та Захаровою Н.Ю., представлений на рис. 1.4.

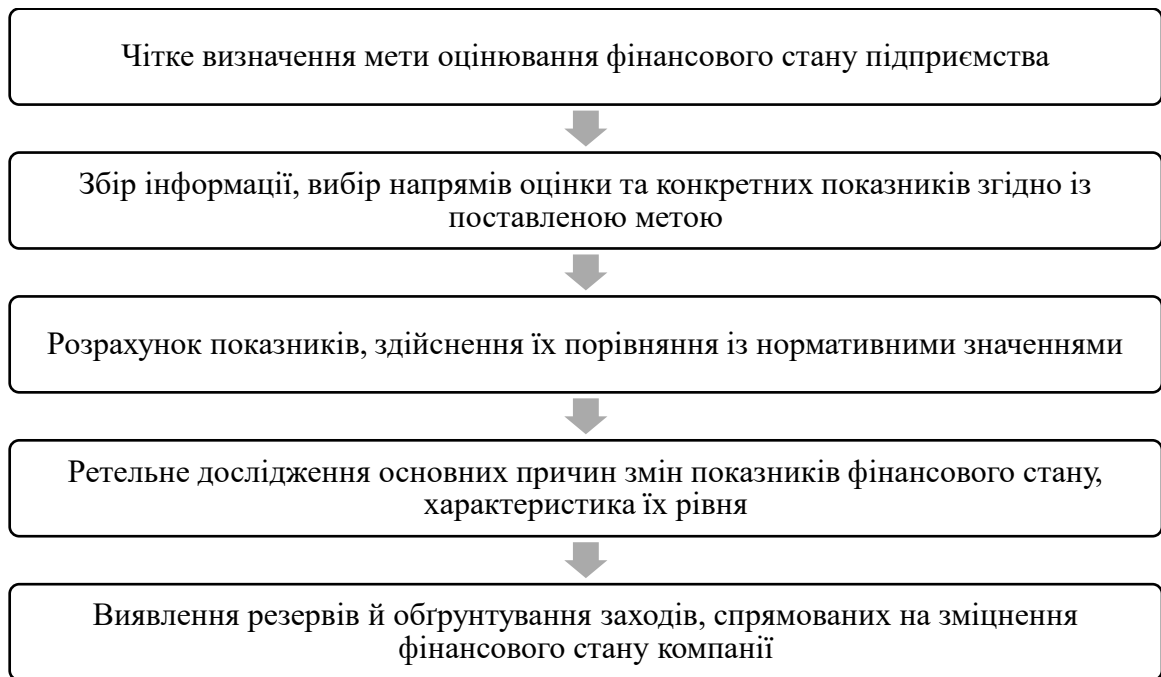

Рисунок 1.4 – Порядок оцінювання фінансового стану підприємства
(за даними джерела [4])

Фінансовий стан підприємства говорить про ефективність фінансово-господарської діяльності, стійкість попиту на товари, рівень ритмічності виробництва, матеріально-технологічне оснащення, ризик у процесі діяльності, ступінь використання інноваційних технологій, а також налагодженість взаємовідносин з партнерами [6].

Інформація про фінансовий стан підприємства може бути корисна для різних категорій суб'єктів, що є опосередковано або прямо пов'язані з його функціонуванням. До них належать: менеджери підприємства, власники (акціонери), працівники, постачальники, профспілки, фінансові установи, благодійні організації та органи державної влади [6].

Результатом оцінювання фінансового стану підприємства повинно бути розроблення та практичне втілення заходів, що спрямовані на досягнення його зміцнення, нарощування потенціалу, розширення для підприємства можливостей забезпечувати підвищення рівня прибутковості господарської діяльності.

1.2 Чинники, що впливають на формування фінансового стану

Яцух О.О. та Захарова Н.Ю. зазначають, що в сучасних умовах підприємства повинні забезпечувати швидке реагування на зміни як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі, оскільки вони безпосередньо впливають на результати діяльності й рівень прибутковості бізнесу. Серед них існують такі, які не залежать від якості роботи підприємства, а саме це: політична, соціально-економічна стабільність у країні, а також кредитна, інвестиційна, податкова політика держави, стан розвитку розвитку страхового й фондового ринків, стан реальних доходів населення, наявні демографічні тенденції та ін. [2]. На фінансовий стан підприємства впливають чинники, серед яких можна виділити наступні (рис. 1.5).

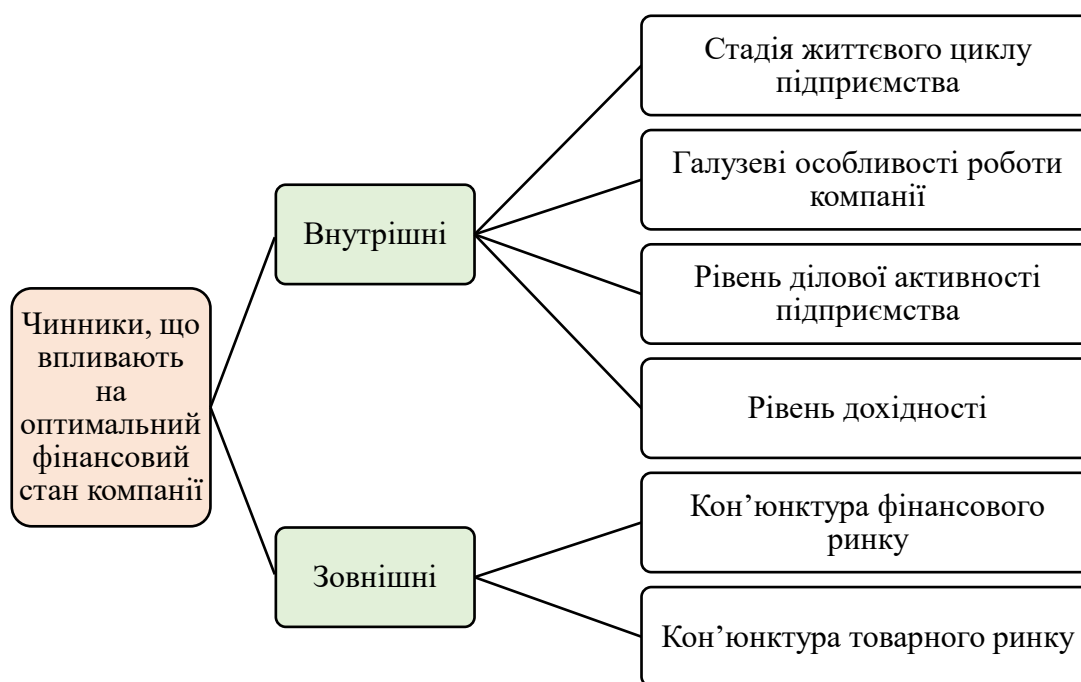

Рисунок 1.5 – Чинники, що впливають на оптимальний фінансовий стан компанії (сформовано автором на основі [1])

Необхідно, щоб фінансовий стан підприємства відображав не лише поточний рівень його функціонування, а й давав можливість оцінити потенціал подальшого розвитку, визначити чинники зростання та виявити резерви для підвищення ефективності діяльності. Тому підприємствам необхідно

систематично аналізувати вплив внутрішніх і зовнішніх факторів, що дає змогу зберігати конкурентні переваги, адаптуватися до змін ринкового середовища, формувати ефективну стратегію розвитку та своєчасно запобігати виникненню кризових ситуацій [6]. Характеристики зовнішнього середовища підприємства, які впливають на формування його фінансового стану, зображені на рис. 1.6.

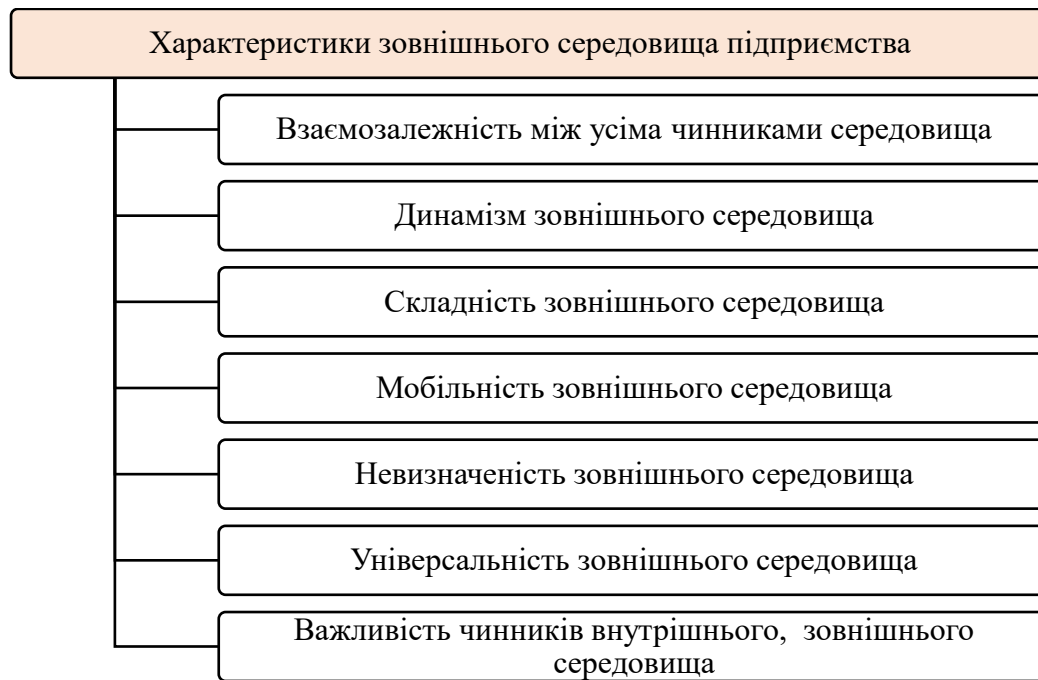

Рисунок 1.6 – Характеристики зовнішнього середовища підприємства [6]

Внутрішні фактори, що впливають на фінансовий стан компанії, включають обсяг та структуру його активів, вартість і склад залучених джерел фінансування, рівень ефективності управління капіталом та майном, здатність забезпечувати належний рівень отриманих фінансових результатів. Для оцінювання впливу даних чинників необхідно забезпечувати комплексний аналіз фінансового стану підприємства, детальне опрацювання отриманих результатів, а також своєчасне розроблення та реалізацію заходів щодо його покращення.

Це сприятиме підвищенню ефективності роботи підприємства, подальшому зміцненню його фінансової стійкості, формуванню передумов для подальшого розвитку. Слід також відмітити важливість вибору найбільш найкращих підходів та методів оцінювання фінансового стану [2].

Класифікаційні ознаки чинників, які впливають на фінансовий стан підприємства, наведено на рис. 1.7.

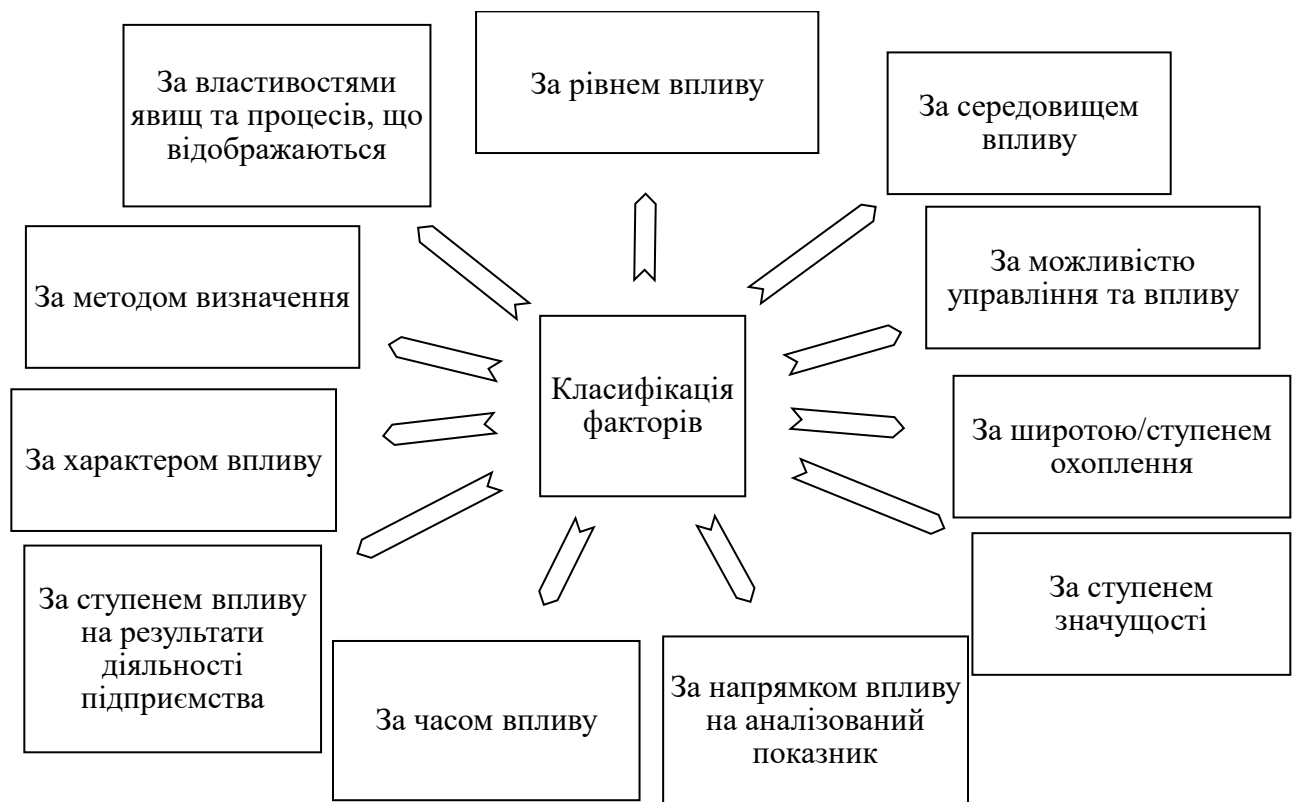

Рисунок 1.7 - Класифікаційні ознаки чинників, які впливають на фінансовий стан підприємства [6]

Зокрема, за ознакою середовища впливу чинників, які впливають на фінансовий стан організації, поділяються на чинники внутрішнього й зовнішнього середовища організації. Залежно від можливості управління та здійснення впливу існують суб'єктивні й об'єктивні фактори, а від широти чи ступеня охоплення – специфічні й загальні. За ознакою ступеня значущості виділяються чинники трьох рівні – базові, похідні та деталізовані. Залежно від напрямку впливу, які чинять фактори на аналізований показник, серед них можна виокремити обернено пропорційні й прямопропорційні [6].

За часом впливу вони бувають тимчасово діючі та постійні, а за ступенем впливу, який здійснюється на результати роботи підприємства – первинні й вторинні. За характером впливу існують чинники екстенсивні й інтенсивні; за

методом визначення – оціночні й прямі; за властивостями явищ і процесів, які відображаються – якісні та кількісні. Науковці зазначають, що чинники зовнішнього й внутрішнього впливу, можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства залежно від його особливостей [6].

Виділені науковцями Кулішем Г.П., Гавриленко Ю.О. і Чепкою В.В. фактори внутрішнього й зовнішнього середовища, що чинять вплив на фінансовий стан підприємства, зображено на рис. 1.8. Автори зазначають, що у межах внутрішнього середовища діяльності компанії можна виділити вплив таких факторів: операційного, фінансового й інвестиційного.

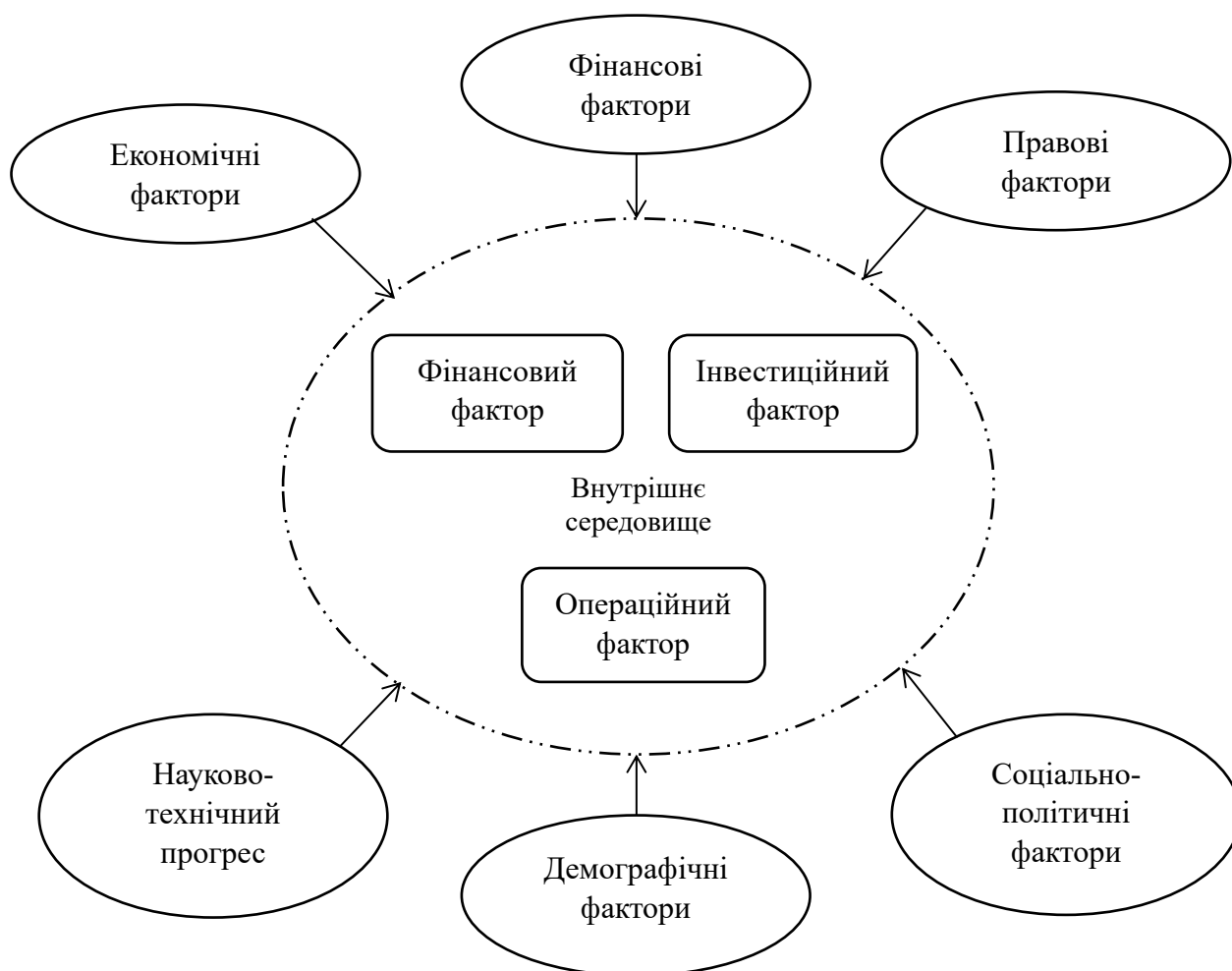

Рисунок 1.8 – Фактори внутрішнього й зовнішнього середовища, що чинять вплив на фінансовий стан підприємства [6]

Операційні фактори можуть бути зумовлені нерациональною організаційною структурою управління компанією, кваліфікацією її персоналу неефективним маркетингом; неефективною структурою поточних витрат, високим обсягом запасів, недостатнім рівнем використання основних засобів тощо. Інвестиційні фактори – це вплив значних перевитрат інвестиційних ресурсів, неефективного портфеля акцій, значної тривалості виконання будівельно-монтажних робіт, а також недосягнення обсягу прибутку, що раніше планувався, за реалізованими реальними проектами. Фінансові фактори виявляються у неефективній фінансовій стратегії, надмірній частці позикового капіталу, неефективній структурі активів, нарощуванні дебіторської заборгованості, зростання рівня фінансових ризиків, високій вартості капіталу тощо [6]. Отже, правильне оцінювання фінансового стану підприємства, а також прийняття ефективних управлінських рішень щодо його формування вимагає комплексного врахування впливу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»

2.1 Характеристика діяльності досліджуваного молокозаводу

Приватне акціонерне товариство «Тернопільський молокозавод» (скорочена назва якого - ПрАТ «Тернопільський молокозавод») знаходиться за такою юридичною адресою: Україна, місто Тернопіль, вул. Лозовецька, буд. 28.

Підприємство було засноване 23 жовтня 2000 року.

Код ЄДРПОУ даного підприємства – 30356917.

Статутний капітал ПрАТ «Тернопільський молокозавод» становить 37 млн. грн. Основний вид діяльності досліджуваного товариства – це перероблення молока, а також виробництво масла й сиру. Іншими видами діяльності, які можуть реалізовуватися товариством, є здійснення оптової торгівлі молочними та деякими іншими видами продуктів, роздрібна торгівля продуктами харчування, сфера будівництва, діяльність у галузі вантажного автомобільного транспорту, складського господарства тощо [17].

На ринку споживачі здійснюють придбання продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» під торговою маркою «Молокія». За показником ширини асортименту, що характеризує масштабність виробництва, ТМ «Молокія» (77 товарних позицій) посідає шосте місце серед 10 найбільших виробників молочної продукції після Молочного Альянсу (пропонує 276 товарних позицій), Террафуду (189 позицій), Злагоди (112), Люстдорфу (106) та Danone (78) [16].

Дані динаміки основних фондів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024-2025 рр. відображено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Динаміка основних фондів ПрАТ «Тернопільський молокозавод», тис. грн.

Найменування видів основних фондів	2024 р.	2025 р.	Відхилення	
			абсолютне, +, -	відносне, %
Будівлі та споруди	401854,0	399092,0	-2762	-0,69
Машини та обладнання	600182,0	554046,0	-46136	-7,69
Транспортні засоби	16553,0	12902,0	-3651	-22,06
Земельні ділянки	113,0	113,0	-	-
Інші	11180,0	8833,0	-2347	-20,99
Всього	1029882,0	974986,0	-54896	-5,33

Згідно даних, наведених у табл. 2., сума вартості основних фондів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 р. до 2024 р. знизилася на 54 мільйонів 896 тисяч гривень, або на 5,33%. При цьому зменшення вартості спостерігалось майже по усіх видах основних фондів, окрім земельних ділянок, сума вартості яких не змінилася. В абсолютному вираженні найбільший спад спостерігався по такому виду основних фондів як машини та обладнання (на 46 млн. 136 тис.), а у відносному – по транспортних засобах (на 22,06%).

Структура основних фондів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 році відображена на рис. 2.1.

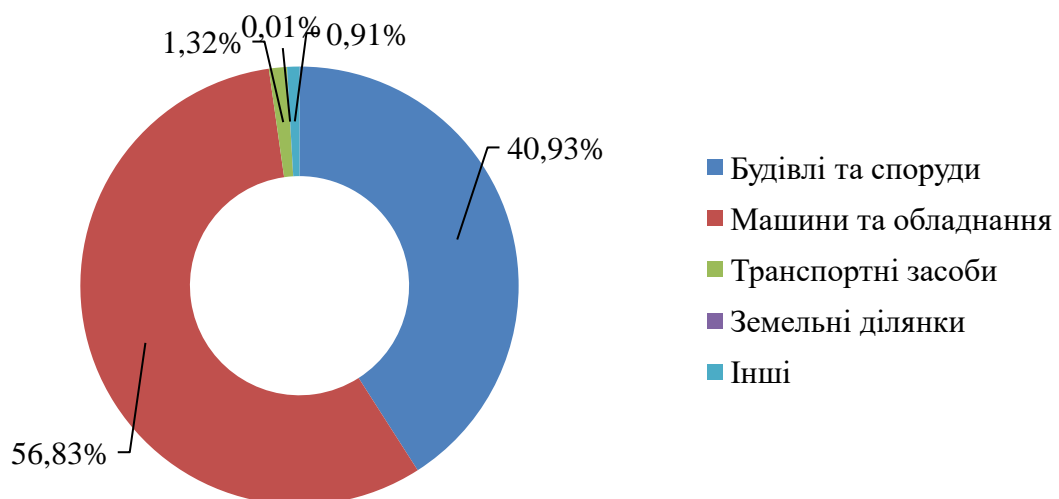

Рисунок 2.1 - Структура основних фондів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 році

Згідно даних рис. 2.1, у структурі основних фондів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 році основна частка належала машинам та обладнанню – 56,83%, а другу позицію займали будівлі та споруди з часткою 40,92%. Частка інших видів основних фондів була порівняно невеликою. Така структура ОФ зумовлена специфікою молокопереробного виробництва.

Основними видами продукції, що вироблялися ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 р., є наступні: молоко, кефір, сметана, йогурт, масло, кисломолочний сир, казеїн, а також сухе знежирене молоко. Динаміка їх виготовлення у натуральному вираженні проілюстрована на рис. 2.2.

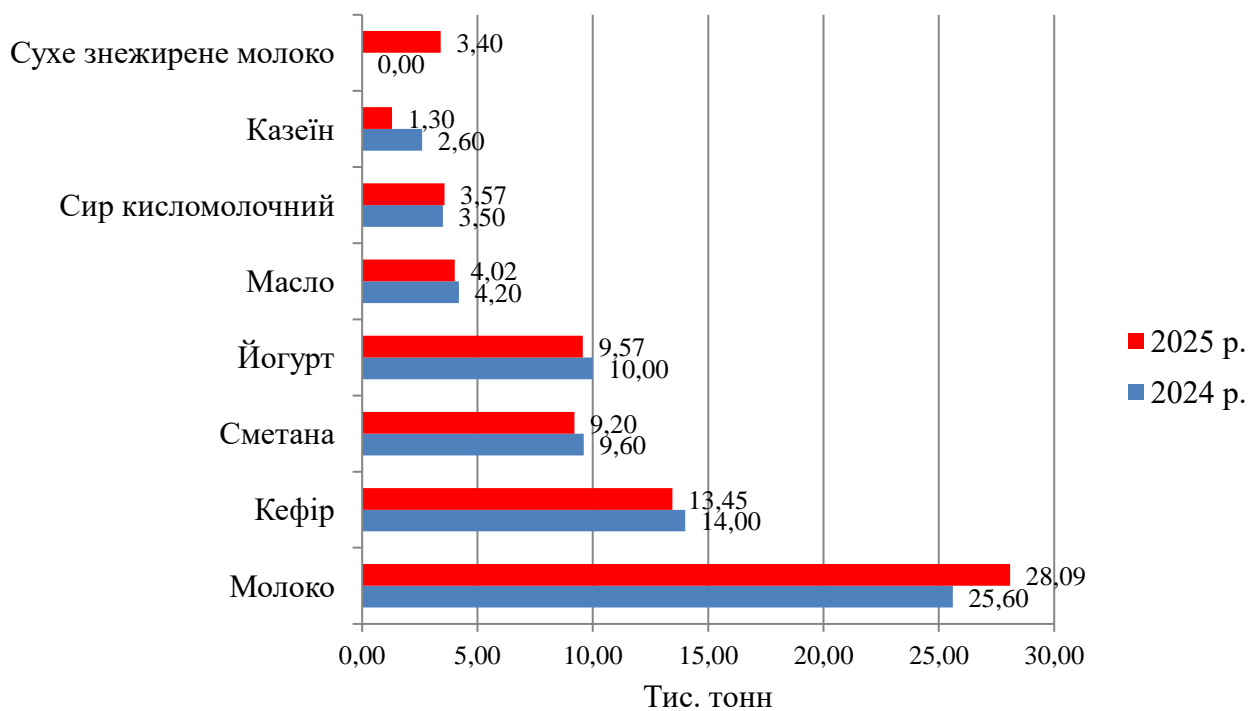

Рисунок 2.2 - Динаміка виробництва окремих видів продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у натуральному вираженні

Згідно даних рис. 2.2, домінуючі обсяги продукції молокозаводу у натуральному вираженні припадали на виробництва молока, причому у 2025 р. відбулося їх зростання на 2,49 тис. т, або на 9,7%, що засвідчує нарощування попиту на даний вид продукції досліджуваного товариства. Водночас у звітному періоді спостерігалось скорочення виробництва кефіру на 0,55 тис. т (на 3,93%),

який по обсягах випуску займав другу позицію. Подібна тенденція до скорочення обсягів спостерігалася також випуску сметани, йогурту, казеїна і масла.

Поряд з цим слід відмітити позитивну динаміку виробництва кисломолочного сиру, обсяги якого збільшилися на 70 т, або на 2,0%. Позитивним є те, що у 2025 році ПрАТ «Тернопільський молокозавод» впровадило виробництво сухого знежиреного молока, обсяг якого склав 3,40 тис. т. Це є виявом того, що товариство втілює диверсифікацію асортименту своєї продукції, освоює нові сегменти ринку. Отже, слід відмітити наявність змін у виробничій діяльності підприємства, що зумовлене потребою її адаптації до сучасних ринкових умов.

Динаміка виробництва окремих видів продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у вартісному вираженні за 2024-2025 рр. зображена на рис. 2.3.

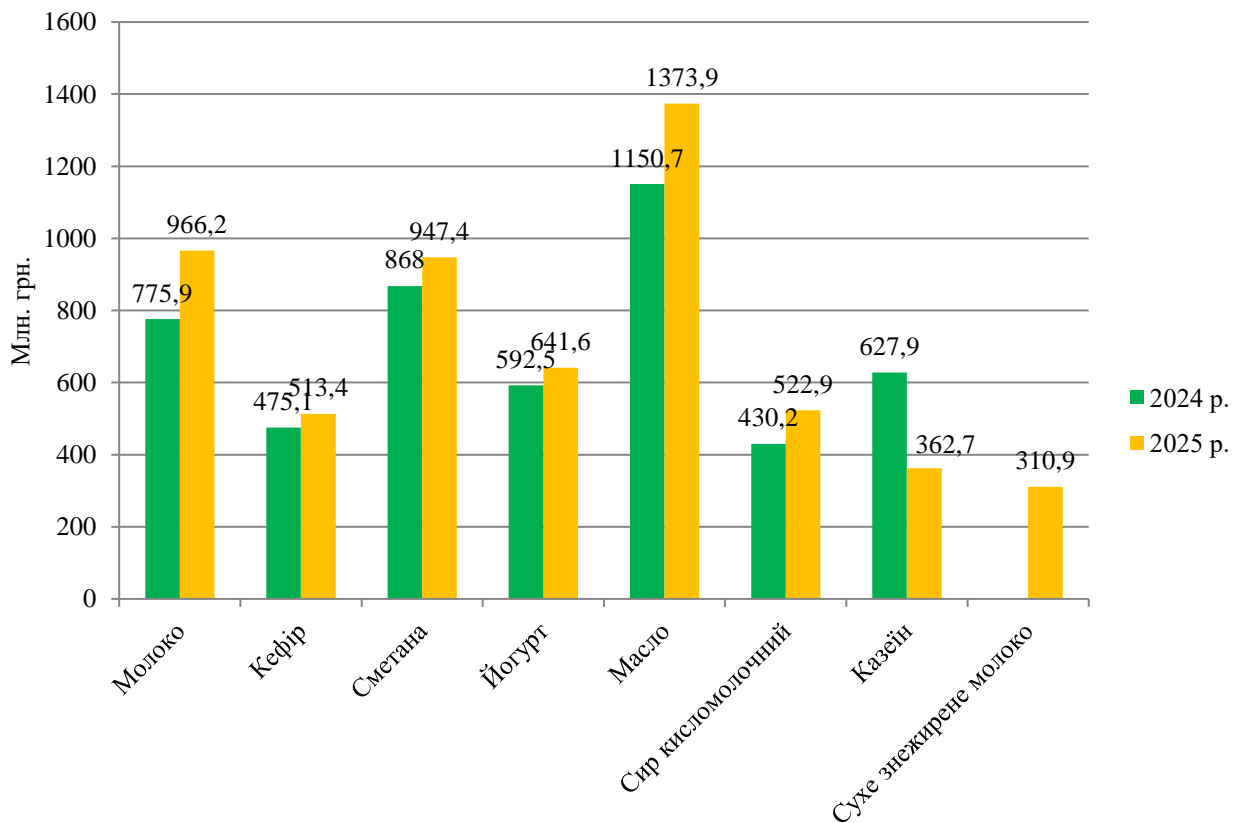

Рисунок 2.3 - Динаміка виробництва окремих видів продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у вартісному вираженні за 2024-2025 рр.

Згідно даних рис. 2.3, у 2025 р. до рівня попереднього спостерігалось зростання вартості випуску більшості видів продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод». При цьому найбільші обсяги виробництва у грошовому вимірі за обидва роки припадали на виробництво масла. У 2025 році вартісні обсяги виготовлення даного виду продукції зросли із 1150,7 тисяч гривень до 1373,9 тисяч гривень, тобто на 223,2 тисячі гривень, або на 19,4%.

Значним зростанням також відзначалася динаміка випуску молока, обсяги виробництва якої у 2025 році збільшилися до рівня 2024 року на 190,3 тисяч гривень, тобто на 24,5%, що викликане активним розширенням ринків збуту даного виду продукції.

Позитивна динаміка у 2025 р. до значення 2024 р. також була характерна і для виробництва інших молочних виробів ПрАТ «Тернопільський молокозавод». Про це говорить зростання обсягів виготовлення:

- сметани, які збільшилися із 868,0 тисяч гривень до 947,4 тисяч гривень, або на 9,1%;
- йогуртів — з 592,5 тисяч гривень до 641,6 тисяч гривень, тобто на 8,3%;
- кефіру — з 475,1 тисяч гривень до 513,4 тисяч гривень, або на 8,1%;
- сиру кисломолочного — з 430,2 тисяч гривень до 522,9 тисяч гривень, тобто на 21,5%. Усі вище згадані зміни засвідчують наявність стабільного попиту на різні види продукції досліджуваного товариства.

Водночас негативною тенденцією у 2025 році відзначалося виробництво казеїну. Його виготовлення скоротилося з 627,9 тисяч гривень у 2024 році до 362,7 тисяч гривень у 2024 році, тобто на 265,2 тисяч гривень, або на 42,2%.

Окремо варто відзначити появу у структурі переліку продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 р. такого його виду як сухе знежирене молоко, вартість якого становила 310,9 тисяч гривень. Дане розширення асортименту продукції підприємства викликане його прагненням адаптуватися до наявних на ринку тенденцій та існуючих споживчих потреб.

Загальне зростання обсягів виробництва продукції досліджуваного молопереробного підприємства у 2025 р. відповідно до 2024 року становило

718,7 тисяч гривень, або 14,6%, що пояснюється підвищенням попиту товари ТМ «Молокія» й можливістю розширення обсягів їх реалізації.

Структура обсягів реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 р. подана на рис. 2.4.

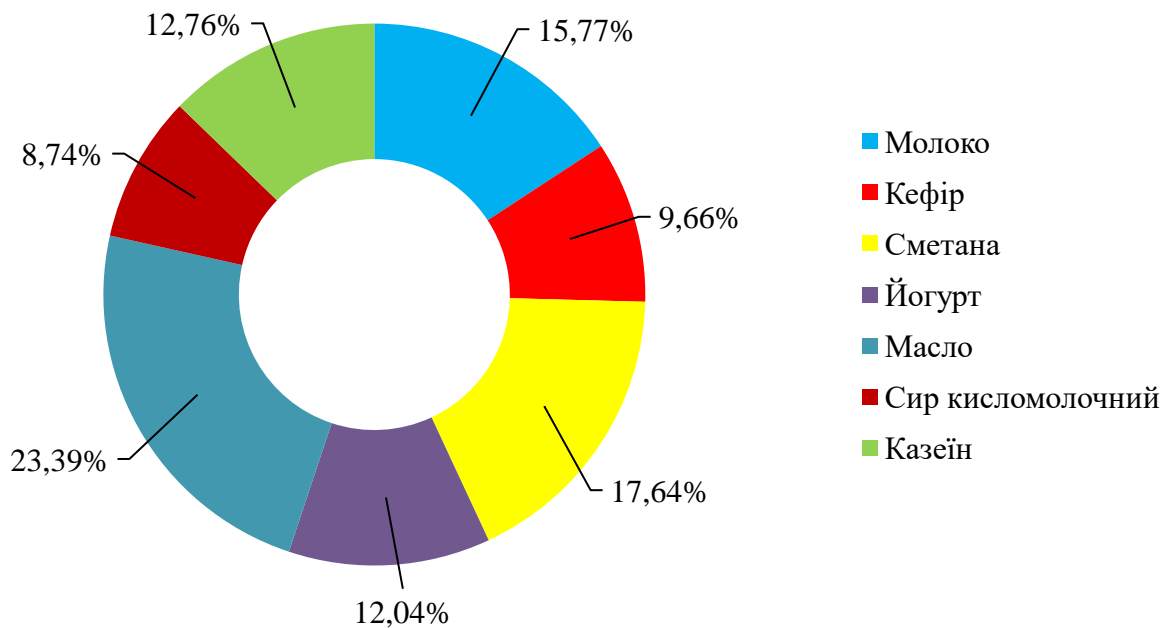
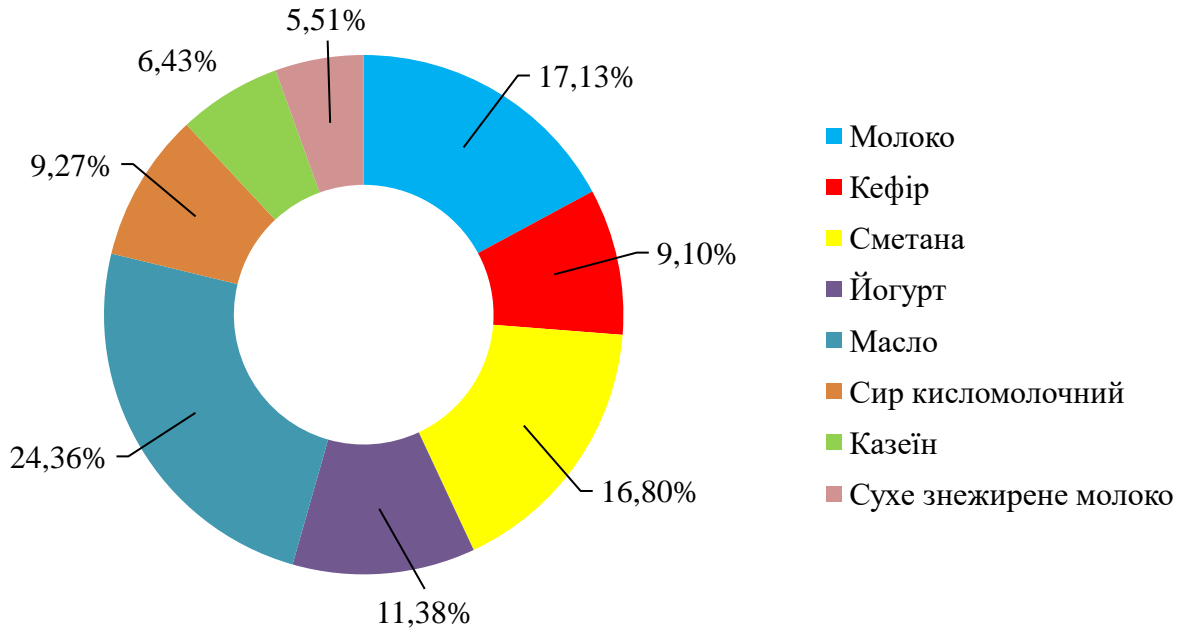

Рисунок 2.4 - Структура обсягів реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 р.

Згідно даних рис. 2.4, у структурі обсягів реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» (за їх вартістю) у 2024 році найбільша частка вартості припадала на масло, а саме 23,39%. Другу позицію у структурі обсягів реалізації займала сметана (17,64%), третю - молоко (15,77%). Майже однакова частка при цьому припадала на вартість таких реалізованих видів продукції як казеїн і йогурти (відповідно 12,76% і 12,04%). Найменшу частку у структурі реалізації займали кефір (9,66%) та сир кисломолочний (8,74%).

Структура обсягів реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 р. зображена на рис. 2.5. За наведеному на ньому даними, в останньому звітному періоді порівняно з 2024 р. простежуються зміни.

Так, спостерігалось подальше зростання у структурі реалізації частки масла, яка збільшилася з 23,39% у попередньому періоді до 24,36%. Частка молока при цьому збільшилася з 15,77% до 17,13%, а сиру кисломолочного – з 8,74% до 9,27%, а частка кефіру змінилася не суттєво.

Рисунк 2.5 - Структура обсягів реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 р.

У 2025 році у структурі обсягів реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» простежувалось зниження вагової частки сметани (до 16,8%), казеїну (6,43%), йогурту (11,38%). Слід зауважити, що новим видом продукції для ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у досліджуваному періоді стало виробництво сухого знежиреного молока, на яке у 2025 році припадало 5,51% усіх обсягів реалізації продукції.

Спрощена схема формування плану виробництва та реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» його споживачам наведена на рис. 2.6.

Рисунок 2.6 – Спрощена схема формування плану виробництва та реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» його споживачам

Слід зауважити, що важливу роль у наведеному процесі відіграє оперативне реагування виробництва на зміни ринкових потреб споживання молочної продукції, врахування даних аналізу залишків, наявних на складі готової продукції, а також оцінювання рівня задоволеності споживачів даної компанії, яке здійснюється за допомогою спеціального анкетування. Результати проведеного аналізу формування плану виробництва та реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» виступають основою для прийняття рішень щодо удосконалення операційної діяльності досліджуваного товариства.

2.2 Оцінювання показників фінансового стану підприємства

Основними завданнями, які ставляться у ході комплексного аналізу фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод», є виявлення його поточного стану, а також визначення напрямків та конкретних заходів щодо його покращення. Адже ефективність й обґрунтованість управлінських рішень досліджуваної компанії значною мірою залежать від того, наскільки детально було проведено аналіз його фінансового стану підприємства та зроблені на його основі кваліфіковані висновки щодо удосконалення діяльності.

Здійснення цього аналізу включає не лише розрахунок окремих коефіцієнтів, але також включає дослідження комплексу показників, що описують різні аспекти фінансової діяльності ПрАТ «Тернопільський молокозавод». Комплексне оцінювання фінансового стану даного підприємства сприяє раціональному використанню його економічного потенціалу, а також забезпеченню аналізуванню позиції, яке воно займає на ринку, із врахуванням жорстких умов конкурентної боротьби.

Фінансовий стан ПрАТ «Тернопільський молокозавод» виступає ключовою характеристикою ефективності його діяльності, даючи уявлення про рівень забезпечення фінансовими ресурсами, дієвості їх розподілу, а також ефективності використання, відображає здатність компанії до забезпечення

успішного розвитку господарську діяльності, що відбувається в умовах змін, що спостерігаються як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі.

У ході оцінювання фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод» доцільно використати різні групи коефіцієнтів, зокрема, показники майнового стану, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності.

Динаміка активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2025 р. відображена на рис. 2.7.

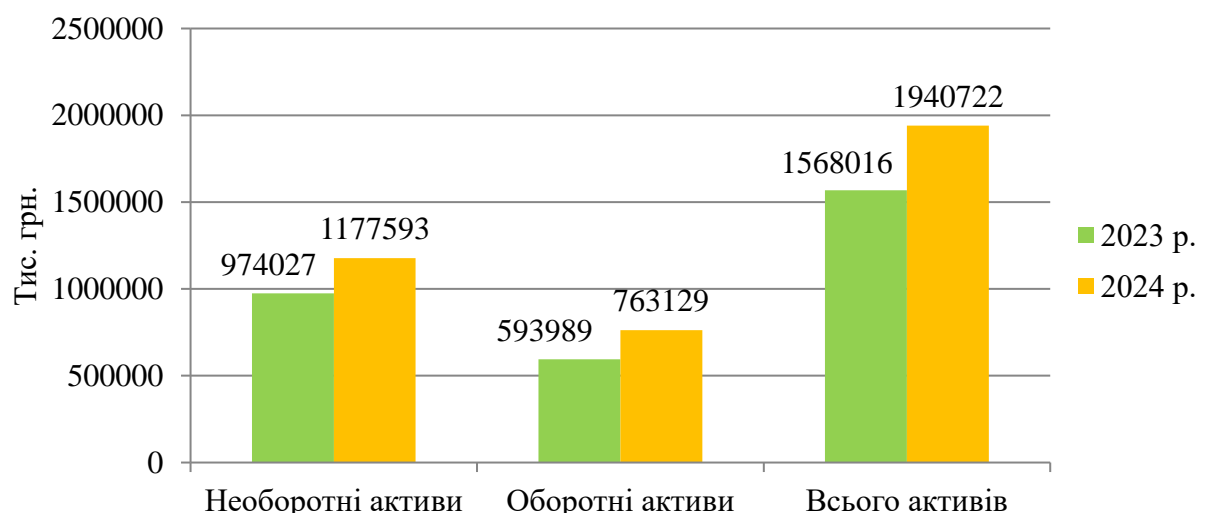

Рисунок 2.7 - Динаміка активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024-2025 р.

Згідно даних рис. 2.7, загальна сума активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 р. зросла до показника 2024 р. на 372,7 млн. грн., або на 23,8%, що є позитивним та є свідченням нарощування економічного потенціалу підприємства та передумовою покращення його інвестиційних можливостей та розширення господарської активності. При цьому відбулося збільшення сум як необоротних, так і оборотних активів. Нарощування необоротних активів, зокрема, основних фондів молокозаводу говорить про збільшення виробничого потенціалу підприємства, модернізацію технологій, оновлення обладнання та розширення виробництва, що необхідне для створення бази майбутнього

розвитку товариства. Дані оцінювання змін щодо стану майна ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр. відображені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Оцінка стану майна ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр. (тис. грн.)

Показники	2023 р.	2024 р.	Абсол. відхилення (грн.)	Темп зростання, %
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	364,0	208,0	-156,0	57,1
первісна вартість	4369,0	4547,0	178,0	104,1
накопичена амортизація	4005,0	4339,0	334,0	108,3
Незавершені капітальні інвестиції	550072,0	146714,0	-403358,0	26,7
Основні засоби	422802,0	1029882,0	607080,0	243,6
Первісна вартість	801816,0	1500530,0	698714,0	187,1
Знос	379014,0	470648,0	91634,0	124,2
Інші фінансові інвестиції	789,0	789,0	0,0	100,0
Усього за розділом I	974027,0	1177593,0	203566,0	120,9
II. Оборотні активи				
Запаси	196821,0	295074,0	98253,0	149,9
Виробничі запаси	98331,0	133545,0	35214,0	135,8
Готова продукція	97987,0	160953,0	62966,0	164,3
Товари	503,0	576,0	73,0	114,5
Дебіторська заборгованість за товари	282241,0	346864,0	64623,0	122,9
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	8706,0	10581,0	1875,0	121,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками із бюджетом	85,0	31407,0	31322,0	36949,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	10479,0	816,0	-9663,0	7,8
Поточні фінансові інвестиції	1996,0	-	-1996,0	-
Гроші та їх еквіваленти	26797,0	12955,0	-13842,0	48,3
Готівка	674,0	577,0	-97,0	85,6
Рахунки в банках	26123,0	12378,0	-13745,0	47,4
Інші оборотні активи	66864,0	65432,0	-1432,0	97,9
Усього за розділом II	593989,0	763129,0	169140,0	128,5
Баланс	1568016,0	1940722,0	372706,0	123,8

Нарощування оборотного капіталу у 2025 р. є одним із чинників можливого покращення платоспроможності, а також забезпечення стабільності операційної

діяльності. За даними, які відображені у табл. 2.2, робимо висновок про те, що сума абсолютного приросту необоротних активів компанії у 2024 році до рівня 2023 року складала 203,6 млн. грн., а темпи зростання були рівні 120,9%. Особливо відчутно на таку динаміку вплинуло суттєве зростання залишкової вартості основних засобів товариства, яке становило за звітний період 607,1 млн. грн., при цьому їх величина збільшилися в 2,44 рази. При цьому їх первісна вартість зросла на 698,7 млн. грн., або в 1,87 рази, а зростання їх зносу становило 91,6 тис. грн., або 124,2%.

У той же час у складі необоротних активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 р. до 2023 р. спостерігалось падіння вартості нематеріальних активів на 156,0 тис. грн., або в 1,75 рази, а також незавершених капітальних інвестицій – на 403,4 тис. грн., або у 3,75 рази. Величина інших фінансових інвестицій при цьому не змінилася.

Вартість оборотних активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 р. до рівня попереднього року збільшилася на 169,1 тисяч гривень, що дало зростання в 1,29 рази. Це приріст був забезпечений за рахунок збільшення таких видів оборотних активів:

- виробничих запасів, по яких приріст вартості становив 35,2 млн. грн., а темпи зростання - 135,8%;
- запасів готової продукції, що у звітному періоді зросли на 63,0 млн. грн., або в 1,64 рази;
- запасів товарів, сума вартості яких збільшилася на 73 тис. грн., або в 1,14 рази;
- дебіторської заборгованості за товари, абсолютний приріст яких дорівнював 64,6 млн. грн., а темпи зростання - 122,9%;
- дебіторської заборгованості за виданими авансами, яка у 2024 році збільшилася на 1,9 млн. грн., або в 1,21 рази;
- дебіторської заборгованості, що виникла за розрахунками із бюджетом, приріст суми якої складав 31,3 млн. грн., що призвело до зростання її величини аж у 369,5 разів.

Водночас у складі частини оборотних активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 р. до значення попереднього періоду простежувалося падіння їх вартості, і це стосувалося зміни:

- іншої поточної дебіторської заборгованості, яка впала з 10,5 млн. грн. у 2024 р. до 0,8 млн. грн. у 2025 році, тобто на 9,7 млн. грн. або у 12,9 разів;
- поточних фінансових інвестицій, що у 2024 р. становили біля 2,0 млн. грн., а у наступному році були повністю відсутні;
- грошових коштів (включаючи готівку та кошти на рахунках у банках), що зменшилася на 13,8 млн. грн., або майже на половину;
- інших оборотних активів, які скоротилися на 1,4 млн. грн., темпи зростання яких при цьому становили 97,9%.

Така динаміка складових оборотних активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 р. носить негативний характер, оскільки на даному підприємстві спостерігалось зростання величини запасів та більшості видів дебіторської заборгованості, у той час як сума поточних фінансових інвестицій і грошових коштів скоротилася.

Така тенденція може призвести до зниження ліквідності підприємства, а також уповільнення оборотності його оборотних активів. Нарощування величини запасів може виступати наслідком падіння темпів реалізації продукції чи зниження ефективності планування закупівель. Слід враховувати, що надмірні величини запасів зумовлюють замороження коштів в обороті, а також сприяють збільшенню витрат на їх зберігання.

Нарощування суми дебіторської заборгованості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 р. порівняно з 2023 р. призводить до збільшення ризику неповернення коштів та негативно впливає на платоспроможність компанії, а також це уповільнює обіг капіталу. Негативною ознакою для фінансового стану підприємства є також скорочення суми грошових коштів, що обмежує можливість компанії щодо поточного виконання її поточних зобов'язань, а також знижує рівень фінансової гнучкості. Як негативний факт також розглядається втрата поточних фінансових інвестицій, що призвело до зниження

інвестиційного потенціалу ПрАТ «Тернопільський молокозавод». Отже, підприємству доцільно посилити контроль за станом дебіторської заборгованості, а також сприяти нарощуванню грошових коштів та поточних інвестиційних активів.

Динаміка капіталу ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр. відображена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка капіталу ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	Абсол. відхилення (тис. грн.)	Темпи зростання, %
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	15800,0	15800,0	0,0	100,0
Додатковий капітал	19200,0	19200,0	0,0	100,0
Резервний капітал	1278,0	1278,0	0,0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	702060,0	640069,0	-61991,0	91,2
Усього за розділом I	738338,0	676347,0	-61991,0	91,6
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	28775,0	24035,0	-4740,0	83,5
Довгострокові кредити банків	230289,0	100500,0	-129789,0	43,6
Цільове фінансування	0,0	2500,0	2500,0	
Усього за розділом II	259064,0	127035,0	-132029,0	49,0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	0,0	1850,0	1850,0	-
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	163071,0	401123,0	238052,0	246,0
товари, роботи, послуги	283137,0	525186,0	242049,0	185,5
розрахунками з бюджетом	10213,0	10470,0	257,0	102,5
у тому числі з податку на прибуток	6512,0	0,0	-6512,0	
розрахунками зі страхування	1986,0	4301,0	2315,0	216,6
розрахунками з оплати праці	12798,0	17096,0	4298,0	133,6
за одержаними авансами	582,0	39851,0	39269,0	6847,3
Поточні забезпечення	54110,0	68402,0	14292,0	126,4
Інші поточні зобов'язання	44717,0	69061,0	24344,0	154,4
Усього за розділом III	570614,0	1137340,0	566726,0	199,3
Баланс	1568016,0	1940722,0	372706,0	123,8

Згідно даних рис. 2.3, у 2024 році спостерігалось зменшення суми власного капіталу ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на 62 млн. грн., що складало 91,6% від значення цього показника у 2023 р. Поряд з цим спостерігалось зростання довгострокових зобов'язань і забезпечень на 132,0 млн. грн., що складало 49,0% від значення попереднього року. Це відбулося в основному за рахунок того, що довгострокові кредити банків досліджуваного товариства у 2024 р. скоротилися на 129,8 тис. грн. Щодо суми поточних зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Тернопільський молокозавод», то вони у 2024 р. збільшилися на 566,7 млн. грн., тобто майже у 2 рази, що негативно вплинуло на формування структури капіталу, призводячи зниження фінансової стійкості.

Структура капіталу ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 році відображена на рис. 2.8.

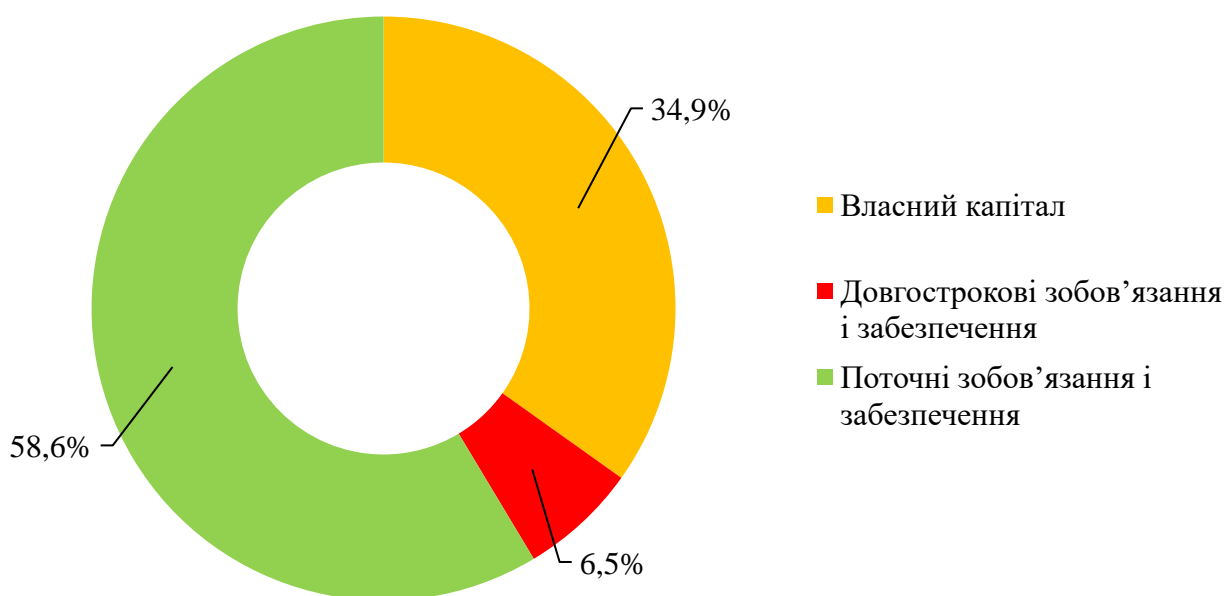

Рисунок 2.8 – Структура капіталу ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 рр.

Згідно даних рис. 2.8, у структурі капіталу молокозаводу переважала частка довгострокових зобов'язань і забезпечень, яка займала 58,6%. Частка ж власного капіталу була значно меншою – 34,9%, що є негативним і говорить про

недостатній рівень фінансової стійкості компанії. Довгострокові зобов'язання і забезпечення цієї компанії при цьому дорівнювали 6,5%. Отже, дана структура говорить про високий рівень залежності від позикових джерел фінансування даної компанії і недостатню частку власного капіталу (менше 50%), що є негативним.

Показники фінансової стійкості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2023-2024 рр. наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Значення показників фінансової стійкості фінансової стійкості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	Абсол. відхилення
Коефіцієнт автономії	0,47	0,35	-0,12
Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	0,89	0,53	-0,36
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,64	0,41	-0,23
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,03	-0,55	-0,58
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,04	-0,49	-0,53

За даними табл. 2.4 робимо висновок про те, що у 2024 році порівняно із 2023 роком фінансова стійкість ПрАТ «Тернопільський молокозавод» погіршилася. Зокрема, спостерігалось зниження коефіцієнта автономії з 0,47 до 0,35, що говорить про скорочення частки власного капіталу досліджуваного товариства у загальному обсязі залучених компанією жерел фінансування, а це свідчить про зменшення рівня фінансової незалежності даної компанії.

Графічно динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр. відображена на рис. 2.9. Згідно наведених вище даних, коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів молокозаводу в 2023-2024 рр. скоротився з 0,89 до 0,33, тобто на 0,36. Дана тенденція показника характеризує випереджаюче зростання залученого капіталу

ПрАТ «Тернопільський молокозавод» порівняно з його власним капіталом, що призводить до збільшення залежності цього підприємства від його кредиторів.

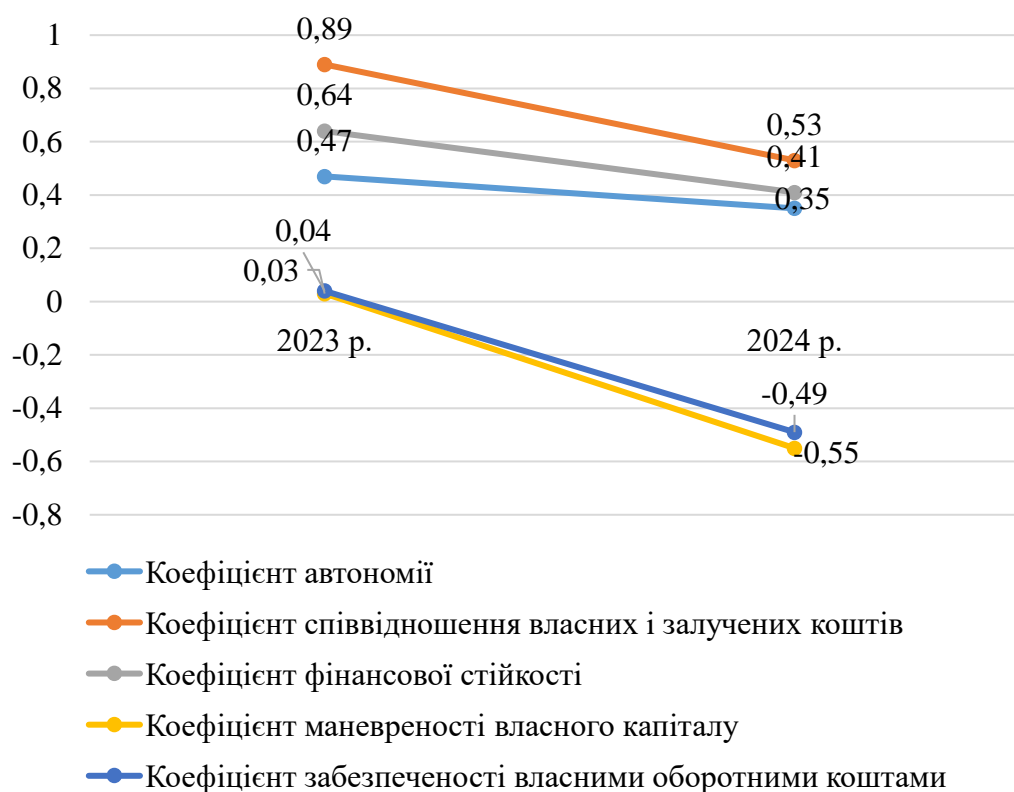

Рисунок 2.9 – Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр.

Величина коефіцієнта фінансової стійкості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» при цьому також зменшилася, а саме із значення 0,64 до 0,41. Таке його значне падіння вказує на послаблення рівня стабільності, яким володіє фінансова структура підприємства, а також вказує на зниження його здатності забезпечувати свою роботи за рахунок стабільних власних джерел фінансування.

Також негативними змінами відзначалася динаміка коефіцієнта маневреності власного капіталу, що зменшився із 0,03 до -0,55. Це характеризує збільшення нестачі власних оборотних коштів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» та говорить про падіння гнучкості досліджуваного підприємства при здійсненні фінансування його поточної діяльності.

Значення коефіцієнта забезпечення товариства власними оборотними коштами також змінилося у негативну сторону, а саме воно знизилося із 0,04 до -0,49, а це означає, що ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на даний час не здатне забезпечувати свої оборотні активи за рахунок власних ресурсів, що робить необхідним активне використання позикових джерел для цілей фінансування своєї поточної діяльності.

Динаміка показників ліквідності підприємства зображено на рис. 2.10.

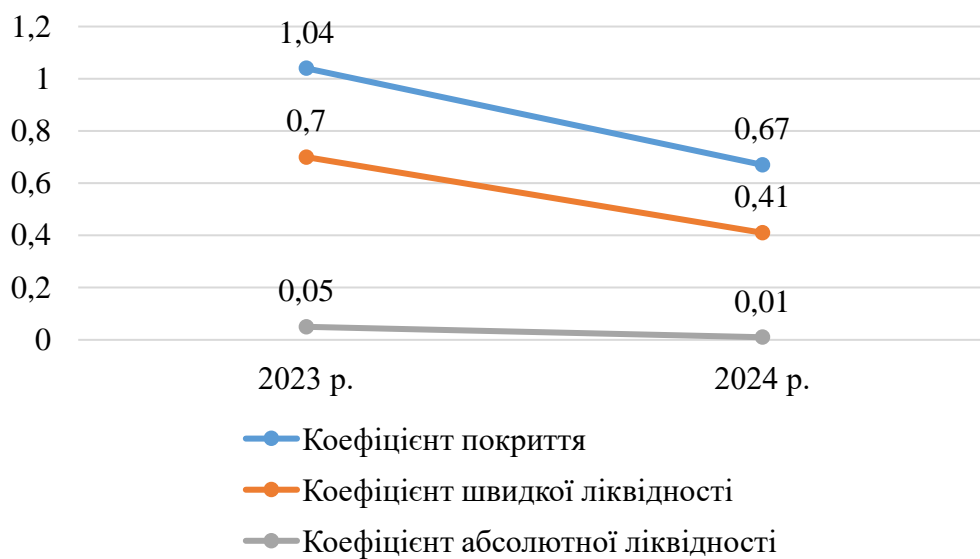

Рисунок 2.10 - Динаміка показників ліквідності підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2023-2024 рр.

Як видно з даних рис. 2.10, у 2024 році показники ліквідності молокозаводу досить погіршилися порівняно з 2023 роком, що виявляє зростання існуючого ризику несвоєчасного погашення поточних зобов'язань. Коефіцієнт покриття зменшився з 1,04 у 2023 році до 0,67 у 2024 році. Це означає, що якщо у 2023 році ПрАТ «Тернопільський молокозавод» отримувало 1,04 грн. оборотних активів, що припадали на одну гривню поточних зобов'язань, то в 2024 році — лише 0,67 грн. При цьому значення цього показника було значно нижчим за нормативний рівень, і це говорить про недостатність оборотних активів товариства для погашення короткострокових боргів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності ПрАТ також скоротився — з 0,70 до 0,41, що вказує на погіршення можливостей досліджуваного молокозаводу погашати свої поточні зобов'язання за рахунок використання найбільш ліквідних оборотних активів (без урахування наявних запасів). Даний показник є нижчим за мінімально допустиме значення (0,7), і це засвідчує наявність фінансових труднощів й нестачу швидколіквідних ресурсів товариства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ за період 2023-2024 рр. знизився із 0,05 до 0,01, і це говорить про критично низький рівень грошових коштів товариства і їх еквівалентів (оптимальне значення – від 0,2 до 0,35). У 2024 році молокозавод міг за рахунок абсолютно ліквідних активів негайно погасити тільки один відсоток поточних зобов'язань, і це засвідчує наявність значного дефіциту вільних коштів. Отже, загалом зміна показників ліквідності ПрАТ у досліджуваному періоді була негативною, що виявляє тенденцію до погіршення його фінансового стану. Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2023-2024 рр. показана на рис. 2.11.

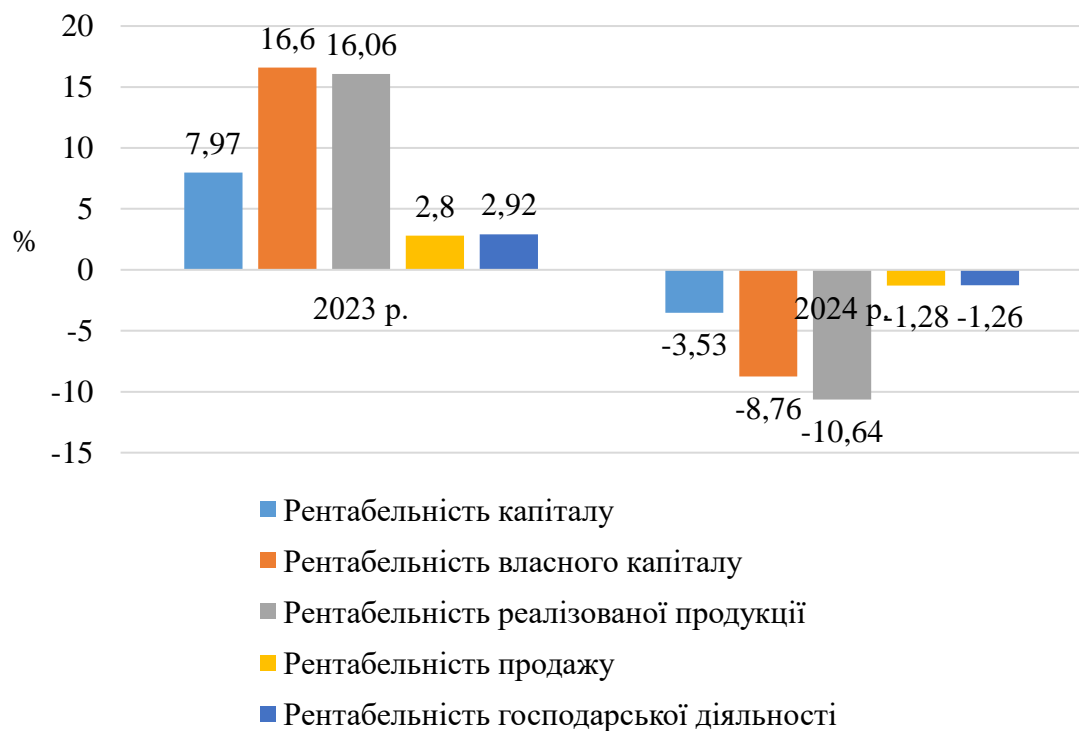

Рисунок 2.11 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2023-2024 рр.

Згідно даних рис. 2,11, у 2024 році спостерігалось суттєве зниження значень показників рентабельності ПрАТ «Тернопільський молокозавод» до рівня 2023 року, що говорить про зниження ефективності господарської діяльності досліджуваного товариства та було наслідком значного погіршення фінансових результатів його роботи.

Зокрема, рентабельність капіталу істотно зменшилася — з 7,97% у 2023 році до -3,53% у 2024 році. Слід зауважити, що набуття даним показником від'ємного значення свідчить про неефективне використання фінансових ресурсів, вкладних у загальний капітал товариства, й отримання збитків на вкладені у діяльність досліджуваного молокозаводу ресурси.

Слід зауважити, що у 2024 році відбулося дуже істотне скорочення рентабельності власного капіталу, а саме з 16,60% до -8,76%, і це говорить про те, що власники ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у звітному періоді зазнали втрат на вкладений капітал замість очікуваного ними прибутку. Така тенденція зміни даного показника негативно впливає на формування його інвестиційної привабливості.

Рентабельність реалізованої продукції досліджуваного товариства знизилася за період 2023-2024 рр. з 16,06% до 10,64%, приймаючи при цьому додатні значення. Отже, рівень прибутковості збуту продукції молокозаводу значно знизився під дією впливу несприятливих внутрішніх та зовнішніх чинників. Рентабельність продажу зменшилася із 2,80% у 2023 році до -1,28% у 2024 році, що говорить про те, ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у звітному періоді перейшло від отримання прибутку до збитковості реалізації продукції. Подібну негативну динаміку також демонструє рентабельність господарської діяльності, що впала протягом досліджуваного періоду із 2,92% до -1,26%, що засвідчує зниження ефективності діяльності товариства та його неспроможність забезпечити достатній рівень прибутковості у результаті здійснення господарських операцій. Отже, динаміка показників рентабельності у 2024 році була негативною і характеризувала погіршення фінансового стану підприємства.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»

3.1 Заходи з покращення фінансового стану шляхом впровадження виробництва згущеного молока

Одним із перспективних напрямів покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод» виступає виробництво згущеного молока. Цей вид продукції відноситься до одних із найбільш поширених видів молочних виробів. Його виготовлення відбувається шляхом часткового видалення води із молока з додаванням цукру. У результаті виробництва згущеного молока досягається збільшення терміну зберігання, і при його поживна цінність зберігається, і забезпечуються високі смакові властивості й безпечність для споживачів.

Пропоновані до впровадження основні стадії виробництва згущеного молока на ПрАТ «Тернопільський молокозавод» включають: приймання та очищення молочної сировини; охолодження, тимчасове зберігання молока у спеціальних резервуарах; нормалізацію молока; пастеризацію; згущення у вакуум-випарних установках; охолодження та кристалізація молока; контроль якості продукту; фасування готового продукту, герметизацію тари; пакування і зберігання готової продукції.

На першому етапі виробництва відбувається приймання молочної сировини. Слід зауважити, що для виготовлення згущеного молока необхідно використовувати коров'яче молоко, що характеризується високою якістю, і воно повинне відповідати існуючим стандартам за низкою показників: мікробіологічних, фізико-хімічних, органолептичних. На цьому етапі контролюється вміст густини, білка, жиру й кислотності, а також бактеріального забруднення сировини. Після приймання молоко слід очистити від наявних

механічних домішок, для чого використовуються спеціальні фільтри та сепаратори-очисники.

Наступний етап – це процес охолодження молока та його тимчасове зберігання. Сировину слід охолодити до температури від 4 до 6°C, завдяки чому уповільнюється розвиток мікроорганізмів, досягається збереження її якості для забезпечення подальшої переробки. Процес зберігання відбувається у спеціальних резервуарах, що оснащені системами перемішування і підтримання необхідного температурного режиму.

Після цього відбувається процес нормалізації молока. Він спрямований на забезпечення дотримання необхідного співвідношення, що стосується вмісту жиру й сухих речовин згідно із вимогами технологічного процесу. Нормалізація забезпечується шляхом змішування різних видів молока - незбираного із знежиреним чи вершками. Точність виконання цього етапу впливає на стабільність складу й якість готової продукції.

Наступною технологічною операцією слугує пастеризація молока. Її необхідність зумовлена потребою знищення патогенних мікроорганізмів, а також проходженням інактивації ферментів, що можуть зумовлювати псування готового продукту. Пастеризація зазвичай здійснюється протягом невеликого часу при температурі від 90 до 95°C. Завдяки високотемпературній обробці досягається покращення консистенції майбутнього продукту, а також зростання його стійкості у ході зберігання.

Наступним етапом після пастеризації є забезпечення надходження молока на стадію згущення, що становить основну операцію технологічного процесу. Для проведення згущення використовуються вакуум-випарні установки. Завдяки використанню вакууму вдається досягнути зниження температури кипіння молока (до 50–60°C), і це дозволяє мінімізувати негативний вплив, що чинять високі температури на вітаміни, білки й інші корисні компоненти. Процес випарювання дозволяє видалити із молока значну частину води, що дозволяє суттєво збільшити концентрацію сухих речовин у продукті.

У ході виробництва згущеного молока після забезпечення часткового

випаровування води здійснюють додавання до продукту цукрового сиропу, який попередньо проходить стадію очищення, пастеризації, і це сприяє забезпеченню високої якості кінцевого продукту. При цьому цукор не лише сприяє виконанню смакової функції, а й виступає природним консервантом. Він створює високий осмотичний тиск, а це дозволяє не допускати розвитку мікроорганізмів. У готовому продукті вміст цукру складає біля 43–45%.

Після досягнення у згущеному молоці необхідного рівня концентрації сухих речовин воно піддається охолодженню. Дана стадія є дуже важливою, так як саме вона дозволяє сформувати необхідну структуру готової продукції. Особливу увагу слід приділяти процесу кристалізації лактози. Адже у випадку утворення надто великих кристалів згущене молоко здатне набувати небажаної консистенції. З метою уникнення цього продукцію слід охолодити у спеціальних вакуумних кристалізаторах, у яких відбувається безперервне перемішування молока. Даний режим сприяє утворенню дрібних кристалів лактози, а це забезпечує ніжність та однорідність консистенції продукції.

Після завершення охолодження згущеного молока необхідно здійснити контролювання якості напівфабрикату. При цьому необхідно перевірити вміст сухих речовин, цукру й жиру, а також визначити стан кислотності, в'язкості, оцінити наявні органолептичні показники. Слід додатково забезпечити проведення мікробіологічного аналізу, що підтверджує безпечність продукції, а також її відповідність до нормативних вимог та стандартів.

Наступною технологічною операцією буде виступати процес фасування готового згущеного молока. Плануємо розливати продукцію у споживчу тару - полімерні пакети типу «дой-пак». Пропонована тара перед її використанням охоплює проходження санітарної обробки й перевірки її на чистоту. Для фасування плануємо використати автоматизовані виробничі лінії, і це забезпечить високу продуктивність процесу й знизити ризик забруднення продукції. Після фасування слід герметично закупорити тару для досягнення тривалого терміну зберігання продукції.

Завершальний етап виробництва згущеного молока – це маркування, а

також пакування й зберігання виготовленої ПрАТ продукції. На цьому етапі на упаковку здійснюється нанесення інформації щодо назви виробника, дати виготовлення, складу продукту, терміну придатності й умов зберігання. Розміщення готової продукції відбувається на складах, у яких забезпечується контроль параметрів вологості й температури. Згущене молоко з цукром повинне зберігатися на складі молокозаводу при температурі від 0 до 10°C для попередження втрат якості.

Пропонуємо ПрАТ «Тернопільський молокозавод» впровадити автоматизований процес управління виробництвом згущеного молока, який буде давати забезпечувати контроль усіх технологічних параметрів у режимі реального часу. Завдяки використанню сучасного обладнання товариство зможе забезпечити високу і стабільну якість продукції, забезпечуватиме оптимізацію виробничих витрат і зростання продуктивності виробництва. Витрати ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на придбання обладнання для виробництва згущеного молока відображені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Витрати ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на придбання обладнання для виробництва згущеного молока

Найменування обладнання	Кількість одиниць	Ціна (тис. грн.)	Вартість (тис. грн.)
Ємності для приймання та охолодження молока	4	60,0	240,0
Сепаратор-вершковач	1	420,0	420,0
Сироповарочний котел (для розчинення цукру)	1	370,0	370,0
Ємність для змішування молока, цукру та сиропу	1	275,0	275,0
Варильний котел з мішалкою	1	1 893,0	1 893,0
Промисловий вакуумний апарат	2	350,0	700,0
Охолоджувач із мішалкою для згущеного молока	2	190,0	380,0
Фасувально-пакувальний апарат (дозатор для в'язких рідин)	1	160,0	160,0
Вакууматор (для пакування Doypack)	-	-	80,0
Допоміжне обладнання (насоси, фільтри)	-	-	30,0
	14	-	4 548,0

Отже, витрати ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на придбання обладнання для виробництва згущеного молока плануються у сумі 4 млн. 548,0 тисяч гривень.

Випуск згущеного молока досліджуваним молокозаводом планується здійснювати в упаковках дой-пак масою 275 г. Розрахунок прогнозованої собівартості 1 упаковки подано у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Прогнозована собівартість 1 упаковки згущеного молока

Вид витрат	Сума, грн.	Частка у загальній структурі витрат, %
1. Молоко	14,7	42,5
2. Цукор	4,1	11,8
3. Вершки	1,2	3,5
4. Пакування дой-пак	2,4	6,9
5. Електроенергія	5,9	17,1
6. Заробітна плата	2,1	6,1
7. Нарахування на заробітну плату	0,5	1,4
8. Амортизація	1,9	5,5
9. Інші витрати	1,8	5,2
Всього витрат	34,6	100,0

Отже, прогнозована собівартість 1 упаковки згущеного молока ПрАТ складатиме 34,6 грн.

Загальні витрати молокозаводу на виробництво усього випуску продукції при річній виробничій програмі 480000 шт. складатимуть:

$$34,6 \times 480000 = 16608000 \text{ грн.}$$

Очікуваний рівень рентабельності виробництва даного виду продукції буде становити 12,1%. Тоді прогнозна ціна однієї упаковки (Цуп.) буде рівна:

$$\text{Цуп.} = 0,121 \times 34,6 + 34,6 = 38,8 \text{ грн.}$$

Обчислимо суму прибутку з однієї упаковки за формулою:

$$\text{Пр.уп.} = \text{Цук.} - \text{Суп.} \quad (3.1)$$

де Суп - прогнозована собівартість 1 упаковки згущеного молока.

Тоді

$$\text{Пр.уп.} = 38,8 - 34,6 = 4,2 \text{ грн.}$$

Враховуючи, що прогнозний обсяг виробництва продукції становить 480 уп. за рік, обчислимо прогнозний чистий дохід ПрАТ «Тернопільський молокозавод» від виробництва згущеного молока за формулою:

$$\text{ЧДз.м.} = \text{Цук.} \times \text{ОВ}, \quad (3.2)$$

де ОВ- річний обсяг виробництва.

$$\text{ЧДз.м.} = 38,8 \times 480,0 = 18624,0 \text{ тис. грн.}$$

Обчислимо суму річного прибутку до оподаткування ПрАТ «Тернопільський молокозавод» від виробництва згущеного молока:

$$18624,0 - 16608,0 = 2016,0 \text{ тис. грн.}$$

Сума чистого прибутку товариства складатиме при ставці податку на прибуток 18%:

$$\text{ЧПзаг.м.} = 2016,0 - 2016,0 \times 0,18 = 2016,0 - 362,9 = 1653,1 \text{ тис. грн.}$$

Результати обчислень прогнозної величини прибутку, який зможе отримати ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у результаті впровадження виробництва згущеного молока, наведені у табл. 3.3.

За даними табл. 3.3, від впровадження проекту виробництва згущеного молока ПрАТ «Тернопільський молокозавод» в річному обсязі 480 тис. упаковок отримає чистий дохід у сумі 18 млн. 624,0 тис. грн. Прибуток до оподаткування буде становити 2 млн. 016,0 тис. грн., а прогнозний річний чистий прибуток – 1 млн. 653,1 тис. грн. при запланованому рівні рентабельності продукції 12,1%.

Таблиця 3.3 - Обчислення прогнозованої величини прибутку, який планується отримати ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у результаті впровадження проєкту виробництва згущеного молока

№ з/п	Назва показника	Одиниця виміру	Значення показника
1.	Собівартість виробництва 1 упаковки згущеного молока	грн.	34,6
2.	Річний обсяг виробництва продукції	тис. уп.	480,0
3.	Річні витрати заводу на виробництво і реалізацію продукції	тис. грн.	16608,0
4.	Ціна 1 упаковки згущеного молока	грн./уп.	38,8
5.	Річний чистий дохід	тис. грн.	18624,0
5.	Сума чистого прибутку на 1 упаковку продукції	грн.	4,2
6.	Рентабельність продукції (р. 3 / р.1)	%	12,1
7.	Річний прибуток до оподаткування	тис. грн.	2016,0
8.	Прогнозний річний чистий прибуток	тис. грн.	1653,1

Враховуючи, що обладнання для виробництва згущеного молока буде використовуватися не менше 5 років, знайдемо річну суму амортизації. Вона становитиме:

$$4548,0 / 5 = 909,6 \text{ тис. грн.}$$

Величина річного грошового потоку пропонованого проєкту буде рівна:

$$1653,1 + 909,6 = 2562,7 \text{ тис. грн.}$$

Прогнозний простий термін окупності вкладень у проєкт виробництва згущеного молока становитиме:

$$\text{Ток.м.} = 4\,548,0 / 2562,7 = 1,77 \text{ року, тобто 1 рік 9 міс.}$$

Чиста теперішня вартість (NPV_m) проєкту впровадження виробництва згущеного молока ПрАТ «Тернопільський молокозавод» була обчислена гами як різниця загальної суми його дисконтованих грошових потоків і початкових вкладень.

При проведенні розрахунків NPV_m дисконтна ставка були нами прийнята на рівні 22%:

$NPV_M = -4548,0 + 2562,7 / (1 + 0,22)^1 + 2562,7 / (1 + 0,22)^2 + 2562,7 / (1 + 0,22)^3 + 2562,7 / (1 + 0,22)^4 + 2562,7 / (1 + 0,22)^5 = -4548,0 + 7338,7 = 2790,7$ тисяч гривень.

Для розрахунку індексу прибутковості нами було знайдено співвідношення між загальною сумою дисконтованих грошових потоків і початковими витратами проєкту:

$$IP_{с.п.} = 7338,7 / 4548,0 = 1,61.$$

Показники, що характеризують економічну ефективність виробництва згущеного молока ПрАТ «Тернопільський молокозавод», висвітлено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Показники економічної ефективності виробництва згущеного молока ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

№ з/п	Назва показника	Одиниця виміру	Значення показника
1	Амортизація обладнання (річна)	тис. грн.	909,6
2	Річний грошовий потік	тис. грн.	2562,7
3	Сумарні дисконтовані грошові потоки (при R=22%) за 5 років	тис. грн.	7338,7
4	Сума початкових витрат	тис. грн.	4548,0
5	Чиста приведена вартість	тис. грн.	2790,7
6	Індекс прибутковості	-	1,61
7	Простий період окупності	років	1 рік 9 міс.
8	Дисконтний період окупності	років	2 роки 6 міс.
9	Показник ефективності інвестиційних вкладень (р.2/р.4)	%	0,56

За результатами обчислень, які зведені у табл. 3.4, чиста теперішня вартість проєкту виробництва згущеного молока ПрАТ «Тернопільський молокозавод» складатиме 2 млн. 790,7 тис. грн., тобто буде мати позитивне значення; а індекс прибутковості прогнозується 1,61, тобто більше від одиниці.

Проведені нам обчислення показали наступне: простий період окупності даного проєкту - 1 рік і 9 місяців, да дисконтний період – 2 роки 6 місяців, що значно менше від загального періоду його реалізації (5 років). Показник

ефективності інвестиційних вкладень прогнозується 0,56. На основі цього робимо висновок, що показники економічної ефективності виробництва згущеного молока є прийнятними для ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

3.2 Виробництво плавлених сирків як напрям покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

Інший важливий напрям покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод» вбачаємо у впровадженні виробництва плавлених сирків.

Виробництво плавлених сирків відноситься до важливих напрямів молочної промисловості, завдяки якому отримується високопоживний продукт, що відзначається привабливими органолептичними властивостями й тривалим терміном зберігання. Дана пропонована продукція має ніжну консистенцію, високу харчову цінність та приємний смак. Технологія її виробництва передбачає отримання однорідної пластичної маси, яка відзначається високими поживними і смаковими властивостями. В основу виробництва плавлених сирків покладено застосування спеціальних технологічних прийомів перероблення натуральних сирів, а також інших молочних продуктів.

Технологічний процес виготовлення плавлених сирків включає низку стадій. Його початком є приймання та оцінювання якості сировини. При цьому процес виготовлення плавлених сирків вимагає використання як сировину різних видів твердих та напівтвердих сирів, вершкового масла, кисломолочного сиру, сухого молока, води, вершків та допоміжних компонентів. Значна роль нплежить у цьому процесі солі-плавителям, завдяки яким під час теплової обробки забезпечуються необхідні фізико-хімічні зміни білків. Як смакові добавки можуть застосовуватися зелень, спеції, гриби, шинка та інші.

Сировина, що використовується у процесі виробництва сирків, повинна підлягати проходженню ретельного контролю. При цьому проходить визначення показників кислотності, органолептичних показників, вологості,

мікробіологічної безпеки й масової частки жиру. При цьому сири, що будуть використані для плавлення, мають бути без сторонніх запахів та ознак псування, повністю доброякісними. Після процесу приймання сировина надходить на стадію підготовки до виробництва.

При цьому тверді сири необхідно звільнити від пакування, очистити від механічних забруднень і кірки. Потім з використанням спеціального обладнання відбувається їх подрібнення, у результаті чого отримують однорідну сирну масу. Кисломолочний сир необхідно у ході техпроцесу протерти через сита. Попередньо необхідно забезпечити підігрівання сировини задля покращення її змішування із іншими складовими продукту. Сухе молоко потрібно просіяти, що дозволяє усунути грудочки й сторонні домішки.

На рівномірність плавлення, а також структуру продукту суттєво впливає якість виконання підготовчих операцій. Якщо подрібнення сирів буде здійснено недостатньо, то це може призвести до неоднорідності готової продукції.

Після попередньої підготовки усіх компонентів здійснюється формування рецептурної суміші. Згідно вимог технологічної карти необхідно встановити кількість кожного інгредієнта. Дозування слід здійснювати дуже ретельно, тому що виникнення навіть незначних відхилень може зумовити погіршення смакових властивостей, а також консистенції плавлених сирків.

Після цього подрібнені сири, вершкове масло, воду, кисломолочний сир сухе молоко й інші передбачені рецептурою компоненти необхідно завантажити у спеціальне змішувальне обладнання, при цьому одночасно додаючи солі-плавителі (фосфати, цитрати натрію), використання яких сприяє зміні властивостей білків. Відповідно це забезпечує утворення стійкої емульсії.

У ході перемішування компонентів відбувається їх поєднання в однорідну сирну масу, що повинна відзначатися рівномірним розподілом усіх складових. Тривалість цього етапу залежить від особливостей рецептури виробу й характеристик обладнання, зазвичай становлячи 10–20 хв. Особливу увагу на даному етапі слід приділити рівномірному внесенню солей-плавителів,

Після завершення процесу змішування необхідно забезпечити витримування сирної маси, залишивши її на певний час. Під час цього етапу забезпечується повна взаємодія солей-плавителів із білками сиру, що забезпечує належну підготовку отриманої суміші до подальшого плавлення. Цей період охоплює проходження важливих фізико-хімічних змін, що спрямовані на покращення технологічних властивостей сирної маси. Тривалість витримування залежить від конкретної рецептури й виду плавлених сирків, вона може коливатися від 30 хв. до кількох годин. Білкові речовини за цей час набувають здатності більш ефективно зв'язувати й утримувати жир і вологу, і це сприяє формуванню однорідної, ніжної консистенції готового продукту.

Окрім того, завдяки витримуванню забезпечується стабілізація суміші, що допомагає запобігати можливому виникненню певних дефектів у ході плавлення. Завдяки цьому отримана сирна маса буде більш однорідною, пластичною, і це дасть змогу краще підготувати її до наступних стадій обробки.

Процес плавлення сирної маси - основна стадія виробництва. Для плавлення застосовують спеціалізоване обладнання, а саме плавильні котли чи вакуумні плавители, які оснащуються системами нагрівання і перемішування. Підготовлену сирну масу необхідно нагріти до температури 75–95°C, при одночасно забезпечуючи її інтенсивне безперервне перемішування, що дає змогу досягнути рівномірному розподілу тепла по усьому продукту й відповідно створенню однорідної структури. Дія високої температури й солей-плавителів сприяють тому, що білкові компоненти переходять у розчинний стан, при цьому утворюючи стабільну емульсію.

У ході плавлення відбувається істотне зменшення кількості мікроорганізмів, наявних у суміші, і підвищує безпечність продукту, а також подовжує термін його придатності. На цьому етапі відбувається формування характерної для плавлених сирків консистенції —пластичної, м'якої, однорідної, що впливає на високу якість продукту.

Тривалість процесу звичайно складає від 5 хв. до 15 хв. залежно від того, які саме особливості рецептури й вид обладнання. У разі використання

вакуумних плавителів забезпечується одночасне видалення надлишкового повітря із маси, що дозволяє оптимізувати її структуру, а також надати продукту кращого зовнішнього вигляду, запобігаючи утворенню у ньому повітряних включень.

Далі відбувається гомогенізація і внесення наповнювачів. Покращення структури плавленого сирка досягається використанням після плавлення стадії гомогенізації. Дана операція передбачає пропускання сирної маси через спеціальні пристрої, що відбувається під високим тиском. Результатом цього процесу є подрібнення жирових кульок, а також вирівнювання структури готового продукту.

Гомогенізація дозволяє забезпечити однорідність консистенції сиркової маси, запобігти виділенню жиру у ході зберігання сирків, а також покращити їх смакові властивості. При виготовленні плавлених сирів цей етап є дуже важливим.

У випадку, якщо рецептурою передбачено використання смакових добавок, то їх внесення відбувається після завершення плавлення чи на завершальному етапі процесу виробництва. У якості приправ можуть використовуватися гриби, паприка, спеції, шинка, зелень, горіхи й інші компоненти. Усі ці види добавок перед внесенням повинні пройти санітарну обробку й підготовку для забезпечення високої якості продукції та її безпечності.

Наступним етапом є фасування й охолодження продукції. Отриману готову сирну масу, яка має температуру біля 70–85°C, далі направляють на фасування. Для проходження цієї стадії доцільно використовувати автоматичні лінії, що зможе забезпечити високу точність дозування, а також герметичність упаковки. Завдяки герметичному пакуванню продукт буде захищений від впливу зовнішнього середовища, а також можливого вторинного мікробіологічного забруднення.

Після процесу фасування продукцію необхідно охолодити до температури 4–8°C у холодильних камерах чи спеціальних охолоджувальних тунелях. Завдяки

швидкому охолодженню досягається збереження якості продукції, а також подовжується термін її придатності.

I, нарешті, завершальним етапом технологічного процесу виступає контроль якості виготовлених плавлених сирків. При цьому аналізуються їх смак, консистенція, запах, кислотність, масова частка жиру, вологість, колір й інші показники, а також безпечність продукції для споживачів.

Після завершення стадії контролю отримана продукція направляється на склад, де відбувається її зберігання при температурі від 0 до +6°C і необхідній відносній вологості повітря. Термін її зберігання переважно складає від 1 до 6 місяців.

Умовою успішного виготовлення високоякісних плавлених сирків, що будуть мати високі споживчі властивості й високу харчову цінність, виступає дотримання технологічних режимів на усіх стадіях. Вартість пропонованого обладнання для виробництва плавлених сирків наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 - Вартість пропонованого обладнання для промислового виробництва плавлених сирків

Назва обладнання	Кількість, од.	Ціна, тис. грн.	Вартість, тис. грн.
1. Ванна для приймання і зберігання молочної сировини	1	340	340
2. Подрібнювач сиру	1	260	260
3. Котел для плавлення з мішалкою	1	1700	1700
4. Гомогенізатор	1	1050	1050
5. Насоси харчові	2	70	140
6. Фасувально-пакувальний автомат	1	2210	2210
7. Холодильна установка	1	950	950
8. Транспортна система	1	290	290
9. Резервуари та допоміжне обладнання	–	–	350
10. Лабораторне обладнання для контролю якості	–	–	240
Разом	–	–	7 530

Отже, вартість пропонованого обладнання для промислового виробництва плавлених сирків складає 7 млн. 530 тис. грн.

Знайдемо прогнозну величину фінансового результату молокозаводу, що його плануємо отримати у результаті впровадження виробництва плавлених сирків (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 - Розрахунок прогнозованої величини прибутку, що повинен бути отриманий впровадження проєкту виробництва плавлених сирків

№ з/п	Назва показника	Одиниця виміру	Значення показника
1.	Собівартість виробництва 1 упаковки (100 г) плавлених сирків (грн.)	грн.	15,7
2.	Річний обсяг виробництва продукції (упак.)	тис. упак.	1250
3.	Річні витрати на виробництво і реалізацію сирків плавлених	тис. грн.	19625,0
4.	Ціна 1 упаковки сирків	грн./уп.	18,7
5.	Річний чистий дохід	тис. грн.	23375,0
5.	Сума чистого прибутку на 1 упаковку продукції	грн.	3,0
6.	Рентабельність продукції	%	19,1
7.	Річний прибуток до оподаткування	тис. грн.	3750,0
8.	Прогнозний річний чистий прибуток	тис. грн.	2700,0

Згідно даних табл. 3.6, від впровадження проєкту виробництва плавлених сирків молокозавод зможе виробляти й реалізовувати 1250 тис. упаковок. При цьому прогнозний річний чистий дохід товариства складатиме 23 млн. 375,0 тис. грн. Прибуток до оподаткування за рік буде рівний 3 млн. 750,0 тис. грн., а прогнозний річний чистий прибуток – 2 млн. 700,0 тис. грн. Рентабельність продукції буде становити 19,1%.

Обчислимо річну суму амортизації обладнання для виробництва сирків плавлених, якщо плановий період реалізації цього проєкту складає 5 років:

$$7\,530,0 / 5 = 1506,0 \text{ тис. грн.}$$

Річний грошовий потік пропонованого проєкту складатиме:

$$2700,0 + 1506,0 = 4206,0 \text{ тис. грн.}$$

Знайдемо прогнозний простий термін окупності інвестицій у проєкт виробництва сирків плавлених:

$$\text{Ток.с.} = 7530,0 / 4206,0 = 1,79 \text{ року, тобто 1 рік 9 міс.}$$

Чиста теперішня вартість (NPVс.) проєкту впровадження виробництва сирків плавлених ПрАТ «Тернопільський молокозавод» буде рівна:

$$\text{NPVс.} = - 7530 + 4206 / (1 + 0,22)^1 + 4206 / (1 + 0,22)^2 + 4206 / (1 + 0,22)^3 + 4206 / (1 + 0,22)^4 + 4206 / (1 + 0,22)^5 = - 7530 + 12044,3 = 4514,3 \text{ тис. грн.}$$

Значення індексу прибутковості пропонованого проєкту:

$$\text{ІРс.} = 12944,5 / 7530 = 1,72.$$

Обчислені показники економічної ефективності виробництва сирків плавлених ПрАТ «Тернопільський молокозавод» відображено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Показники економічної ефективності виробництва сирків плавлених ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

№ з/п	Назва показника	Одиниця виміру	Значення показника
1	Амортизація обладнання (річна)	тис. грн.	1506,0
2	Річний грошовий потік	тис. грн.	4206,0
3	Сумарні дисконтовані грошові потоки	тис. грн.	12944,5
4	Сума початкових витрат	тис. грн.	7 530
5	Чиста теперішня вартість	тис. грн.	4514,3
6	Індекс прибутковості	-	1,72
7	Простий період окупності	років	1,79
8	Дисконтний період окупності	років	2,54
9	Показник ефективності інвестиційних вкладень (р.2/р.4)	%	0,56

Впровадження лінії з виробництва плавлених сирків забезпечить для ПрАТ «Тернопільський молокозавод» одержання показника чистої теперішньої вартості у сумі 4 млн. 514,3 тис. грн. (позитивне значення). Індекс прибутковості очікується 1,72, тобто більше від одиниці. Простий період окупності проєкту становитиме 1 рік і 9 місяців, дисконтний період – 2 роки 6 місяців, що значно менше від періоду його реалізації. Показник ефективності інвестиційних вкладень очікується 0,56. Отже, показники економічної ефективності виробництва сирків плавлених свідчать про ефективність проєкту та доцільність його реалізації у діяльності ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Долікарська допомога при переломах

Перелом – це ушкодження кістки з порушенням її цілісності. Травматичні переломи розділяють на відкриті (є ушкодження шкіри в зоні перелому) і закриті (шкірний покрив не порушений). При відкритому переломі травма не викликає сумнівів. Закритий перелом не так очевидний, особливо, якщо він неповний, коли порушується частина поперечника кістки, частіше у вигляді тріщини.

Найчастіше переломи виникають унаслідок:

- високоенергетичних травм (ДТП, падіння з висоти, удар, вогнепальне поранення);
- постійного перенавантаження кістки (стресові переломи / переломи втоми);
- остеопорозу або інших захворювань кісткової тканини.

Для усіх переломів характерні:

- різкий біль при будь-яких рухах і навантаженнях;
- зміні положення і форми кінцівки, її укорочення;
- порушення функцій кінцівки (неможливість звичних дій або ненормальна рухливість);
- набряклість і синець в зоні перелому.

Ознаки перелому можуть бути абсолютними та відносними. Абсолютні, тобто характерні тільки для переломів, ознаки — це:

- деформація кінцівки в зоні перелому;
- крепітація кісткових відламків (хрускіт) при терті один з одним;
- відкрита рана, видимі кінці кісток або їх відламки в рані;
- вкорочення кінцівки;
- патологічна рухливість у зоні перелому.

Відносні ознаки можуть виникати як при переломах, так і при вивихах, розтягненнях. До таких ознак належать:

- різкий, постійний біль у місці травми в спокої або при пасивних рухах, який посилюється при осьовому навантаженні на кістку;
- гематома (крововилив у зоні травми);
- набряк і припухлість тканин у зоні травми;
- порушення функції кінцівки.

Надання першої допомоги при переломах кінцівок багато в чому визначає результат травми: швидкість загоєння, попередження ряду ускладнень (кровотеча, зміщення відламків, шок) і переслідує три мети:

1) створення нерухомості кісток в області перелому (що попереджає зміщення відламків і ушкодження їх краями посудин, нервів і м'язів);

2) профілактику шоку;

3) швидку доставку потерпілого до медичної установи.

1. Перша допомога при закритому переломі.

Якщо є можливість викликати швидку допомогу, то зробіть це. Після чого забезпечте нерухомість пошкодженої кінцівки, наприклад, покладіть її на подушку і забезпечте спокій. На передбачувану зону перелому покладіть щонебудь холодне. Самому постраждалому можна дати випити гарячий чай або знеболювальний засіб.

Якщо транспортувати потерпілого необхідно самостійно, то заздалегідь потрібно накласти шину з будь-яких підручних матеріалів (дошки, лижі, палиці, лозини, парасольки). Будь-які два тверді предмети прикладають до кінцівки з протилежних сторін поверх одягу і надійно, але не туго (щоб не порушувати кровообіг) фіксуються бинтом або іншими відповідними підручними матеріалами (пояс, ремінь, стрічка, мотузок).

Фіксувати потрібно два суглоби - вище і нижче місця перелому. Наприклад, при переломі гомілки фіксуються гомілковостопний і колінний суглоби, а при переломі стегна - усі суглоби ноги. Якщо під рукою зовсім нічого не виявилось, пошкоджену кінцівку слід прибинтовувати до здорової (руку - до

тулуба, ногу - до другої ноги). Транспортування потерпілого з переломом ноги здійснюється в положенні лежачи. До прибуття екстреної медичної допомоги потрібно постійно наглядати за травмованою людиною. Якщо стан постраждалого до приїзду швидкої почав погіршуватися, потрібно зателефонувати диспетчеру повторно.

2. Перша допомога при відкритому переломі.

Відкритий перелом небезпечніший за закритий, оскільки є можливість інфікування відламків. Якщо є кровотеча, її потрібно зупинити. Якщо кровотеча незначна, то досить накласти пов'язку, що давить.

При сильній кровотечі накладаємо джгут, не забуваючи відмітити час його накладення. Якщо час транспортування займає більше 1,5-2 годин, то кожні 30 хвилин джгут необхідно послабляти на 3-5 хвилин. Шкіру навколо рани необхідно обробити антисептичним засобом (йод, зеленка). У разі його відсутності рану потрібно закрити бавовняною тканиною. Тепер слід накласти шину, так само як і у разі закритого перелому, але уникаючи місця, де виступають назвні кісткові уламки і доставити потерпілого до медичної установи.

4.2 Естетичні фактори виробничого середовища та їх вплив на працівників

Естетичні фактори виробничого середовища — це сукупність елементів робочого простору, які впливають на емоційний стан, настрій та сприйняття працівника. Вони стимулюють позитивне ставлення до праці, знижують втому та підвищують загальну продуктивність.

Особливу роль в естетичній організації виробничого середовища відіграє колір, оскільки він справляє багатоплановий вплив на людину, а отже, має багатофункціональне призначення. Колір впливає на фізіологічні і психічні процеси, емоційні стани, працездатність і продуктивність праці працівників. Це

зумовлюється такими характеристиками кольору, як колірний тон, насиченість (чистота) і яскравість (відображення світла).

Колірний тон залежить від довжини хвилі, яка вимірюється в мілімікронах. Найдовші хвилі мають червоний та оранжевий кольори. Довжина хвилі фіолетового кольору найменша. Встановлено, що довгохвильові і короткохвильові кольори справляють несприятливий вплив на людину і викликають найбільшу зорову втому. Червоний колір, зокрема, діє як сильний подразник і збуджує нервову систему, а фіолетовий викликає пригнічений настрій. Середньохвильові кольори заспокійливо впливають на нервову систему, сприяють зниженню втоми.

Сила впливу різних кольорів на людину залежить від їх насиченості та яскравості. Насичені кольори покращують настрій і стимулюють роботу аналізаторів, ненасичені та малонасичені кольорові відтінки діють заспокійливо, сприяють зосередженню уваги. Світлі кольори, яскраві і насичені також покращують настрій, а темні — викликають песимістичні настрої. Виходячи з цих властивостей кольори використовують як засіб інформації для орієнтування працівників у виробничому середовищі та устаткування з метою дотримання ними техніки безпеки. Стандартом визначені такі значення кольорів: червоний — заборона, безпосередня небезпека; жовтий — попередження, можлива небезпека; зелений — безпечно; синій — інформація.

Крім цього, окремі кольори, їх відтінки і поєднання використовуються як додатковий фактор поліпшення освітленості приміщень, для створення необхідного контрасту в полі зору працівника між предметом і фоном, зниження монотонності роботи і втоми, забезпечення психологічного комфорту, підвищення працездатності і продуктивності праці.

Психологічно кольори сприймають як теплі і холодні. Теплі кольори (червоний, оранжевий, жовтий) викликають психологічне відчуття тепла, стимулюють діяльність нервової системи, зосередження уваги та короткотривале підвищення продуктивності праці. Холодні кольори (синій, блакитний, зелений)

викликають психологічне відчуття холоду, заспокоюють, полегшують напруження очей, сприяють зосередженню уваги.

Кольори впливають на фізіологічні функції та динаміку працездатності працівників. Вибір колірної оформлення виробничих приміщень залежить від багатьох факторів — м'язових і нервових навантажень, температурного режиму, розмірів та орієнтації приміщення, монотонності роботи. Так, на роботах, які вимагають великих фізичних і нервових навантажень, а також у цехах з високою температурою повітря доцільно використовувати світлі тони голубого, зеленого та інших спокійних холодних кольорів невеликої насиченості. Якщо робота вимагає лише періодичних значних розумових і фізичних навантажень, то вона легше виконується у приміщеннях, пофарбованих у теплі кольори, які підвищують активність організму. Виконання монотонних робіт більш ефективно, якщо приміщення пофарбувати у яскраві кольори, які привертають увагу працівників і розширюють поле коркової активності.

Для раціонального колірної оформлення виробничих приміщень розроблені відповідні стандарти і документи, в яких містяться рекомендовані поєднання основних та допоміжних кольорів, коефіцієнти відображення світла тощо.

Фактором виробничого середовища є також функціональна музика. Вона діє на психіку працівника як фактор емоційного збудження і викликає відповідний позитивний настрій. Під дією музики до активної діяльності залучаються додаткові центри мозку, які підтримують робочу домінанту. Крім того, задаючи певний ритм, музика зменшує надмірні напруження і полегшує виконання трудових рухів та дій, ритмізує і синхронізує роботу серцево-судинної та дихальної систем.

Отже, музика на виробництві стимулює трудову діяльність, підвищує працездатність, знижує втому, гальмує розвиток негативних психічних станів при виконанні монотонних робіт і створює піднесений настрій у працівників. Щоб музика виконувала ці функції, вона повинна бути мелодійною, ритмічною, легкою для сприйняття і не викликати роздратування у працівників через великі

перепади гучності. Велике значення має також режим музикальних передач та загальна тривалість звучання музики — 1,5—2,5 год за зміну.

Найбільш доцільно застосовувати музику на монотонних роботах, які характеризуються невеликою складністю, незначним динамічним навантаженням, емоційним та інтелектуальним напруженням.

До естетичних факторів виробничого середовища відноситься озеленення, яке виконує санітарно-гігієнічну та психофізіологічну функції, впливаючи на емоційний стан і працездатність працівників, культуру виробництва в цілому. Наявність кімнатних рослин, фітодизайн та живі куточки знижують напругу та сприяють психологічному розвантаженню.

Крім цього, до естетичних факторів виробничого середовища відносяться:

- ергономічне розміщення робочих місць, так як гармонійні пропорції приміщень та відсутність безладу знижують рівень стресу;
- достатнє та природне освітлення, що має не лише санітарне, але й естетичне значення, роблячи простір комфортнішим та приємнішим для очей;
- естетика робочого інструменту та одягу. Адже ергономічний, гарний дизайн робочих інструментів, меблів та зручний, стильний спецодяг;
- зони відпочинку (спеціально облаштовані, комфортні та естетично привабливі місця для релаксації під час перерв).

ВИСНОВКИ

Основний вид діяльності ПрАТ «Тернопільський молокозавод» - це перероблення молока, а також виробництво масла, сиру, інших молочних продуктів. Домінуючі обсяги продукції молокозаводу у натуральному вираженні припадали на виробництва молока, причому у 2025 р. відбулося їх зростання майже на 10%. Водночас спостерігалось скорочення виробництва кефіру, сметани, йогурту, казеїна і масла.

У структурі обсягів реалізації продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2024 році найбільша частка вартості припадала на масло, сметану та молоко. Загальна сума активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2025 р. зросла до рівня 2024 р. майже на 24%, що є позитивним та свідчить про нарощування економічного потенціалу підприємства і покращення його інвестиційних можливостей. У структурі капіталу молокозаводу переважала частка довгострокових зобов'язань і забезпечень, яка займала біля 59%. Частка ж власного капіталу була значно меншою – біля 35%, що є негативним і говорить про недостатній рівень фінансової стійкості компанії. У 2024 році порівняно із 2023 роком фінансова стійкість ПрАТ «Тернопільський молокозавод» знизилася. Зокрема, спостерігалось зниження коефіцієнта автономії та ін. коефіцієнтів.

Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2023-2024 рр. характеризує збільшення залежності даного підприємства від його кредиторів і погіршення фінансової структури капіталу підприємства. Дослідження показали, що у 2024 році показники ліквідності підприємства суттєво погіршилися порівняно з 2023 роком, що свідчить про зростання ризику несвоєчасного погашення поточних зобов'язань. Зокрема, відбулося значне падіння значень коефіцієнтів покриття, швидкої та абсолютної ліквідності, що свідчить про значні фінансові труднощі та нестачу швидколіквідних ресурсів.

У 2024 році також спостерігалось суттєве зниження значень показників рентабельності ПрАТ «Тернопільський молокозавод» до рівня 2023 року, що говорить про зниження ефективності господарської діяльності досліджуваного товариства та було наслідком значного погіршення фінансових результатів його роботи. Отже, у 2024 році відбулося погіршення фінансового стану підприємства та зниження ефективності використання його фінансових ресурсів.

Одним із перспективних напрямів покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод» виступає виробництво згущеного молока. Даний вид продукції є одним із найбільш поширених видів молочних продуктів. Основною метою його виробництва є збільшення терміну зберігання продукту при збереженні його поживної цінності, смакових властивостей та безпечності для споживачів. Витрати ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на придбання обладнання для виробництва згущеного молока плануються у сумі 4 млн. 548,0 тисяч гривень. У результаті впровадження даного проєкту ПрАТ «Тернопільський молокозавод» при річному обсязі виробництва 480 тис. упаковок дой-пак отримає чистий дохід у сумі 18,6 млн. грн. Прибуток до оподаткування буде становити біля 2 млн. грн., а прогнозний річний чистий прибуток – 1,6 млн. грн. при запланованому рівні рентабельності продукції 12,1%.

Чиста теперішня вартість проєкту виробництва згущеного молока ПрАТ «Тернопільський молокозавод» складатиме біля 2,8 млн. грн., тобто буде мати позитивне значення; індекс прибутковості очікується на рівні 1,61, тобто більше від одиниці. Простий період окупності становитиме 1 рік і 9 місяців, дисконтний період – 2 роки 7 місяців, що значно менше від періоду реалізації проєкту. Показник ефективності інвестиційних вкладень очікується 0,56. Отже, показники економічної ефективності виробництва згущеного молока є прийнятними для ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Інший пропонований нами напрям покращення фінансового стану ПрАТ «Тернопільський молокозавод» вбачаємо у впровадженні виробництва плавлених сирків. Плавлені сирки характеризуються ніжною консистенцією,

приємним смаком і високою харчовою цінністю, тому користуються популярністю серед споживачів. Вартість пропонованого обладнання для промислового виробництва плавлених сирків складає 7 млн. 530 тис. грн.

Від впровадження проекту виробництва плавлених сирків молокозавод зможе виробляти й реалізовувати 1 млн. 250 тис. упаковок продукції (по 100г у кожній). При цьому прогнозний річний чистий дохід товариства складатиме 23 млн. 375 тис. грн. Прибуток до оподаткування за рік буде рівний 3 млн. 750 тис. грн., а прогнозний річний чистий прибуток – 2 млн. 700 тис. грн. Рентабельність продукції буде становити 19,1%.

Впровадження лінії з виробництва плавлених сирків забезпечить для ПрАТ «Тернопільський молокозавод» одержання показника чистої теперішньої вартості у сумі 4 млн. 514,3 тис. грн. (позитивне значення). Індекс прибутковості очікується 1,72, тобто більше від одиниці. Простий період окупності проекту становитиме 1 рік і 9 місяців, дисконтний період – 2 роки 6 місяців, що значно менше від періоду його реалізації. Показник ефективності інвестиційних вкладень очікується 0,56. Отже, показники економічної ефективності виробництва сирків плавлених свідчать про ефективність проекту виробництва плавлених сирків та доцільність його реалізації у діяльності ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сукрушева Г.О. Ластович І.О. Сутність оптимального фінансового стану підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 23. С.563-566.
2. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Том 29 (68). № 3. С. 173-180. URL: https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf
3. Коломієць Н. О., Павліченко В. М., Коломієць О. П. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вип. 185. С. 223-230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2017_185_28
4. Марусяк Н. Л., Рачинський М. А. Фінансовий стан підприємства та його оцінка. URL: https://www.researchgate.net/publication/376744745_FINANSOVIJ_STAN_PIDPRIEMSTVA_TAJOGO_OCINKA
5. Корбутяк А. Г., Бута М. М. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 16 (1). С. 149–153.
6. Куліш Г.П., Чепка В.В., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: фактори, що впливають на нього. *Економічні горизонти*. 2022. №1 (19), С. 4–11. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(19\).2022.259393](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(19).2022.259393)
7. Заїчко І. В. Фінансова стійкість підприємств як інструмент реалізації фінансової безпеки. *Молодий вчений*. 2019. № 10. С. 651–656. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-137>

8. Лук'янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 2(07). С. 66–69.

9. Олійник Л.В. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стабільності підприємства. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1 (22). С. 118–124.

10. Насібова О.В., Івашкевич І.О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 30. С. 185–188.

11. Машлій Г.Б., Барчук С.І., Гарматюк О.О., Серединський В. Р. Оцінка прибутковості та прийняття оптимізаційних рішень на підприємстві /Світ наукових досліджень. Випуск 35: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 20-21 листопада 2024 р.) / за ред. : О. Патряк та ін. ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Тернопіль: ФОП Шпак В.Б. 2024. С. 41-43.

12. Машлій Г.Б., Зяйлик М.Ф., Висоцький Н. Сучасні тенденції фінансового управління діяльністю підприємств / Вісімдесят четверті економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополе, Польща, 26-27 березня 2024 р.) / редкол. О. Патряк та ін. ГО «Наукова спільнота». Львів, ФО-П Шпак В.Б. С. 14-15.

13. Шведа Н., Гарматюк О., Кужда Т., Машлій Г., Юрик. Н. Цифрова трансформація як імператив інноваційного розвитку бізнес-процесів в умовах воєнного стану (досвід України). *Економіка розвитку*. Вип.23(2). С. 69-79 URL: <https://doi.org/10.57111/econ/2.2024.69>

14. Ясіновська І.Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. *Європейські перспективи*. 2016. Вип. 2. С. 169–175.

15. Кирич Н.Б., Мосій О.Б., Машлій Г.Б., Горбатюк В.В. Зміни управлінських процесів в організаціях, викликані війною в Україні. *Економічний простір*. *Збірник наукових праць*. 2024. № 190. С.311-315. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1505>

16. ТОП-10 виробників молочної продукції України 2025. URL: <https://uba.top/dairy-producers-in-ukraine/>
17. Офіційний веб-сайт ПрАТ «Тернопільський молокозавод». URL: <https://pjsc.molokija.com/ua/>
18. Річні звіти ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2024 і 2025 рр. URL: https://pjsc.molokija.com/ua/news/?type=regular_information
19. Гарматюк О. О., Кріль Ю.А. Вплив новітніх технологій на економіку. Збірник тез доповідей ІХ Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів „Актуальні задачі сучасних технологій“, 25-26 листопада 2020 року. Т. : ТНТУ, 2020. Том 2. С. 170–171.
20. Сороківська О., Машлій Г., Стефанів Р. Розвиток проектного менеджменту підприємств малого і середнього бізнесу через залучення грантових ресурсів. Соціально-економічні проблеми і держава. 2025. Вип. 2 (31). С. 30-45. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25soaogr.pdf>
21. Машлій Г.Б. Фінансові результати діяльності підприємств в Україні: сучасний стан, управління формуванням / Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції “MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE”, 29-31.01.2023 Львів, Україна. С. 1309-1313.
22. Підгаєць С.В. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск №70. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5254/5198>